

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Ústav práva autorského, práv průmyslových a
práva soutěžního

Diplomová práce

Autorskoprávní ochrana databází

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Zuzana Císařová

Darina Chvosteková
5. ročník
Svätoplukova 43,
902 01 Pezinok, SR

2007

Obsah

I. ÚVOD.....	1
A. AUTORSKÉ PRÁVO OBECNĚ.....	2
B. POSTAVENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR.....	3
1. Vztah autorského práva k některým ostatním nehmotným statkům.....	5
2. Vztah autorského práva a soutěžního práva.....	7
C. DATABÁZE OBECNĚ.....	9
D. INFORMAČNÍ SPOLEČNOST.....	10
E. AUTORSKÉ PRÁVO A DATABÁZE V KONTEXTU EÚ.....	12
II. PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA.....	16
A. V EVROPSKÉ UNII.....	16
1. Databáze chráněné autorským právem.....	18
a) Předmět.....	18
b) Režim.....	19
c) Subjekty ochrany.....	20
2. Právo sui generis.....	20
a) Předmět.....	21
b) Režim.....	21
c) Subjekty ochrany.....	25
B. V ČESKÉ REPUBLICE.....	26
C. VE ŠVÝCARSKU.....	29
III. DATABÁZE.....	35
A. POJEM.....	35
B. FUNKCE.....	35
C. DRUHY.....	36
1. Třídění podle obsahu.....	36
2. Třídění podle struktury.....	36
3. Další klasifikační kritéria.....	37
D. ELEKTRONICKÉ DATABÁZE.....	39
E. PRÁVNÍ VZTAHY K DATABÁZÍM VYTVOŘENÝM V SOUČINNOSTI VÍCE OSOB.....	40
1. Kolektivní díla.....	40
2. Zaměstnanecká díla.....	41
3. Databáze zhotovené na objednávku.....	42
4. Školní díla.....	42
5. Souborná díla.....	43
F. KOMERČNÍ DATABÁZE A DATABÁZE PRO SOUKROMÉ ÚČELY.....	44
G. OCHRANA DATABÁZÍ A JEJÍ SMYSL.....	45
1. Důvody ochrany.....	45
2. Druhy ochrany.....	46
3. Autorskoprávní ochrana.....	47
a) Obsah autorského práva.....	49
aa) Osobnostní práva.....	49
bb) Majetková práva.....	51
cc) Trvání autorských práv.....	53
b) Omezení autorského práva.....	54
aa) Omezení autorských práv ex lege.....	55
bb) Omezení autorského práva autorem.....	57
4. Zvláštní právo pořizovatele databáze.....	57
a) Obsah zvláštního práva.....	58
b) Omezení práva sui generis.....	58
5. Formy ochrany (právní nároky).....	58
6. Předběžná opatření a promlčení nároků.....	64
7. Exkurs: Ochrana technickými prostředky.....	65
IV. ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ SPORŮ.....	66
V. ZÁVĚR.....	67

I. Úvod

Jak již samotný název této práce napovídá, zadané téma má za úkol objasnit anebo alespoň přiblížit problematiku právní, resp. autorskoprávní ochrany databází. Po delším a podrobnějším pátrání zjistíme, že vůbec nejde o oblast, která by si nezasloužila speciální pozornost, protože stále více nabývá na významu elektronický způsob komunikace v každodenním životě lidí a dnes se již stává, že se neobejdeme bez přehledných elektronických médií, která nám ve zlomku vteřiny zobrazí, co je nové ve světě, jaké bude počasí nebo které dálnici se máme vyhnout, abychom do práce dorazili včas, nebo se třeba ve stejně krátkém čase dověděli všechny důležité informace ohledně stavu našeho bankovního účtu a tak podobně.

Není cílem této práce zbytečně polemizovat nad úvahami de lege ferenda, to se vděčně ponechává uznávaným odborníkům této oblasti práva. Není ani cílem vymýšlet nové přístupy a úpravu institutů.

Práce se skromně zaměřuje na zkonstatování současné úpravy v České republice s ohledem na komunitární úpravu a zároveň nastiňuje úpravu platnou ve Švýcarsku v souvislosti se zahraničním studijním pobytem autorky v této zemi, kde měla možnost se s ní seznámit. Snad se zdařilo alespoň trochu přispět k ucelenosti přehledu o dané problematice v Čechách, kde jsou prameny k čerpání prozatím dosti omezené.

Následující text vděčně poslouží také k dalším vědeckým účelům.

A. Autorské právo obecně

Autorské právo je jednou ze specifických oblastí širšího komplexu právních disciplín označovaných souhrnně jako práva duševního vlastnictví¹.

Pojem autorského práva lze vykládat dvojím způsobem. Ve smyslu širším, resp. objektivním, tj. jako soubor právních norem, které upravují vztahy vznikající při vytváření a společenském uplatnění autorských děl². Nejčastěji se však asociace k tomuto pojmu vybavují ve smyslu užším, subjektivním, kde si i běžný laik představuje autorské právo jako jednotlivá práva, oprávnění autorů resp. jiných oprávněných subjektů.

Předmětem autorského práva jsou především díla autorská. Pod takto zavedenou legislativní zkratkou rozumíme jednak díla literární a jiná umělecká díla, jednak díla vědecká. Přitom k ochraně podle autorského zákona nestačí, aby dílo bylo z uvedených oblastí lidského zájmu; je potřeba splnit zákonné podmínky (viz dále v Kapitole II.B).

Pro všechna díla je charakteristická tvůrčí autorská činnost. Vytvořené dílo je odrazem autorovy osobnosti, přičemž však nejde o izolovaný jev. Svým uplatněním ve společnosti dílo přispívá ke kulturnímu rozvoji, a tak jako autor čerpá z kulturní úrovně dosažené v současnosti resp. v minulosti, je mnohdy jeho dílo také zdroj inspirace pro tvorbu jiných autorů. Je tedy společensky žádoucí, aby autorská díla byla veřejnosti zpřístupňována a tím společensky uplatňována. Děje se tak formou prezentace nebo reprodukce, a to jak v podobě hmotné (např. dílo výtvarné), tak v podobě nehmotné (provozování hudebního díla). Vztah tvorby autorských děl a jejich společenského uplatnění jsou tak jevy, které se navzájem

1 Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

2 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002, str.180

podmiňují a doplňují³.

Základním cílem společenských vztahů vznikajících při tvorbě a společenském uplatnění výsledků duševní tvůrčí činnosti je ochrana morálních a materiálních zájmů autorů a zároveň ochrana individuálních či skupinových zájmů dalších zúčastněných subjektů⁴. Když jsme již tedy naznačili, že autorská tvorba je obecně jev společensky příznivý, je potřeba zároveň uvést, že je především úkolem zákonodárce vytvořit také systémy právní ochrany, které jsou schopny uchránit autory těchto děl i díla samotná před neoprávněnými zásahy do jejich práv, které se týkají hlavně neoprávněného užití takového díla a těžení tak z úsilí a snahy někoho jiného.

B. Postavení autorského práva v právním řádu ČR

Autorské právo jako právní disciplína (tedy ve smyslu objektivním) se postupně přirozeně vyčleňovala z práva občanského, ve vztahu se kterým je v současné době chápána jako *lex specialis* a v rámci celého právního řádu tedy jako součást práva soukromého (záměrně tady opomíjíme tu část autorského práva, která je svou povahou veřejnoprávní a tedy z hlediska závaznosti kogentní). Tvoří relativně samostatnou oblast upravovanou zvláštními právními normami a ovládanou vlastními zásadami vyplývajícími jak z autorského zákona, tak i ze zvláštní povahy autorských děl a vztahů k nim vznikajícím.

Jde o tyto zásady⁵:

1. Zásada teritoriality - nezávislost působení díla na konkrétním místě
2. Zásada nezávislosti díla na existenci hmotného předmětu vyjádření
3. Zásada nespotebovatelnosti díla - počet užití díla nesnižuje jeho hodnotu, ani se tím dílo nespotebovává

³ Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy souvisící, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

⁴ Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy souvisící, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

⁵ blíže k výkladu o zásadách autorského práva viz Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha, ASPI, 2002

4. Způsobilost díla být užito kdykoli a kdekoli, tj. současně, na mnoha místech najednou i následně, neomezeným počtem subjektů
5. Zásada smluvní volnosti
6. Zásada neformální ochrany - ke vzniku ochrany díla není potřeba jakéhokoli formálního úkonu
7. Autorský princip - původním autorem je vždy pouze fyzická osoba, která dané dílo skutečně vytvořila

Předměty autorského práva jsou zákonným ustanovením § 118 odst. 1 OZ⁶ zahrnuty pod předměty občanskoprávních vztahů, což znamená, že není-li ustanovení zvláštních, řídí se podpůrně ustanoveními občanského zákoníku. Zároveň je to samé ustanovení ve spojení s ustanoveními paragrafu následujícího vyčleňují z režimu věcí v právním smyslu, a tak není možné je doktrinálně zařadit ani pod práva věcná. Je to i díky kontinentálnímu pojetí autorského práva v jeho dualistické koncepci, kde součástí autorských práv je kromě jeho majetkové složky důležitá, ne-li významnější složka osobnostních práv.

Řadí se do kategorie tzv. zvláštních práv osobnostních a tvoří tak podskupinu všeobecných osobnostních práv, nazývaných také právy na ochranu osobnosti upravených v občanském zákoníku (§§ 11 - 16 OZ)⁷.

Dále je možné tuto oblast práva zařadit do skupiny práv nazývaných též právy k nehmotným statkům. Tady se musíme zastavit u jednoho z hlavních a zároveň charakteristických znaků autorského práva, který je vyjádřen také v jedné ze zásad této disciplíny. Jde o zásadu nezávislosti nehmotného statku na věci, prostřednictvím které je hmotně vyjádřen⁸. Znamená to, že autorské právo bere pod svou ochranu vždy duševní výtvar jako výsledek duševní tvůrčí činnosti autora v jeho nehmotné podobě, tedy pouze nehmotné tvůrčí vyjádření díla, nezávisle na

6 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

7 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

8 tamtéž

existenci hmotného předmětu, prostřednictvím kterého je objektivně navenek ztvárněno⁹, jde tedy o osobitý vklad jejich autora, který je fyzicky neuchopitelný.

Pojmem nehmotný statek se můžeme zabývat i v souvislosti s pojmem duševní vlastnictví, které se mnohdy i u nás používají promiscue. Nejde však o synonyma. V zásadě jde o dvě koncepce pojetí této kategorie práv, přičemž pojem duševní vlastnictví je, chceme-li být důslední, spíše bližší angloamerické právní kultuře, která chápe tuto právní disciplínu jako součást ostatních vlastnických práv. U nás by se tento pojem v rámci naší koncepce zařadil spolu s nehmotnými statky osobní povahy do množiny nehmotných statků obecně¹⁰. Snahy k pojímání duševního vlastnictví jako součástí vlastnictví u nás jsou zdůvodněny mezinárodní úpravou a dále pak souvisí s celkovým trendem komercionalizace práv k nehmotným statkům¹¹.

1. Vztah autorského práva k některým ostatním nehmotným statkům

Není předmětem této práce objasňovat kategorii nehmotných statků blíže než je potřeba, ale přece jen je vhodné upozornit na určité skupiny práv, které spolu s autorským právem do této množiny patří a navíc, které mají k sobě, jak se může na první pohled zdát, nejblíže.

V první řadě jde o již zmíněná všeobecná práva osobnostní, tedy práva na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku¹². Příbuznost se tady spatřuje v subjektivních právech subjektu, kterým u obou skupin práv může být podle české právní úpravy jediné osoba fyzická. Právo v případě práv na ochranu osobnosti chrání „jednotlivé složky lidské osobnosti resp. její obecné

9 Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy souvisící, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

10 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

11 tamtéž

12 §§ 11 – 16 OZ

navenek prezentované a vnímatelné projevy"¹³, v případě autorského práva patří ochrana projevům osobnosti autora, které jsou specifické; jsou to výsledky jeho tvůrčí duševní činnosti. Obecnost práv na ochranu osobnosti znamená také to, že náleží každé fyzické osobě bez rozdílu. Naopak, v případě autorských práv jde jen a pouze o ochranu specifické tvůrčí činnosti, která přísluší pouze tomu, kdo ji sám k vytvoření díla vyvíjí a směřuje¹⁴.

V případě pochybností, o ochranu podle kterého zákona se bude postupovat při ochraně, je nutné mít na mysli, že autorské právo je ve vztahu s právy na ochranu osobnosti právem zvláštním, tedy se uplatní zásada *lex specialis derogat generali*.

Další příbuzné skupiny práv v rámci množiny práv k nehmotným statkům lze nalézt v oblasti průmyslových práv. V části, zabývající se právy k výsledkům tvůrčí činnosti jde konkrétně o práva k vynálezům a práva k průmyslovému vzoru. Obě mají ve vztahu k autorskému právu společný určitý potřebný stupeň individuality. Ta se v případě vynálezu nebo vzoru musí odrazit v postupu, který vedl k výsledku. Sám o sobě však individuální povahu nemá, protože byl determinován určitými přírodními zákonitostmi. Jde tu o zcela nové vyřešení určitého problému, který dosud v tomhle rozsahu vyřešen nebyl. Předmětem ochrany u těchto skupin práv je tedy vlastní myšlenka vyjádřená ve zvládnutí tohoto nového postupu či řešení¹⁵. Na druhé straně, již samotný autorský zákon¹⁶ (§ 2 odst. 6) výslovně vylučuje, aby předmětem autorského práva byla myšlenka sama o sobě. Individualita se promítá teprve do jejího konkrétního tvůrčího ztvárnění.

Neopomenutelným rozdílem, který má také vliv na konstruování formy a obsahu právních institutů těchto oblastí je, že ve sféře průmyslových práv může za určitých podmínek k totožnému

13 Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

14 tamtéž

15 Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

16 zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech s autorským právem souvisejících a o změně některých zákonů (autorský zákon), dále jen AZ

výsledku dospět nezávisle na sobě neomezený počet osob. Rozhodný pro přiznání ochrany je tady princip priority. Naproti tomu ve sféře autorského práva, kde je výsledkem neopakovatelná, individuální tvůrčí činnost, nejsou pro vznik ochrany rozhodné žádné formální podmínky¹⁷.

Mylně a poněkud zjednodušeně je někdy jako základní rozdíl mezi těmito právními disciplinami uváděno, že průmyslová práva regulují vztahy vznikající v oblasti techniky a autorské právo vztahy vznikající v oblasti kultury. A právě i v rámci autorského práva může vzniknout dílo pocházející z oblasti techniky, zpracováno tzv. vědeckou formou, a v tom případě půjde o tzv. dílo vědecké.

V další části průmyslových práv, která se zabývá právy na označení, jsou k autorskému právu nejbliže práva k ochranné známce. Půjde o případy, kdy bude ochranná známka obohacena výtvarnou složkou, která mohla vzniknout jako součást známky, zároveň s ní anebo existovala jako dílo již dříve a do známky byla začleněna až následně¹⁸. V těchto situacích pak dochází k souběžné aplikaci obou zákonů (autorského zákona i zákona o ochranných známkách¹⁹). Přitom je vždy třeba respektovat práva autora a zabývat se rozsahem jeho svolení k užití jeho díla k uvažovaným účelům. Z logiky věci pak plyne, že ochrana obou nehmotných statků v různých momentech vzniká i zaniká²⁰.

2. Vztah autorského práva a soutěžního práva

Soutěžní právo ve svých dvou kategoriích reguluje společenské vztahy, které vznikají z jednání, která příslušné právní předpisy označují za nedovolená. Tato kategorie práv se tedy nevěnuje úpravě subjektivních práv k nehmotným statkům, nýbrž upravuje odpovědnost za určená jednání. Povaha těchto

17 Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

18 nejsou vyloučeny případy, kdy půjde o známky slovní, i když podmínky obou zákonů kladené pro přiznání ochrany a s ohledem na funkci známek budou tyto značně omezené. (viz také Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998)

19 zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách

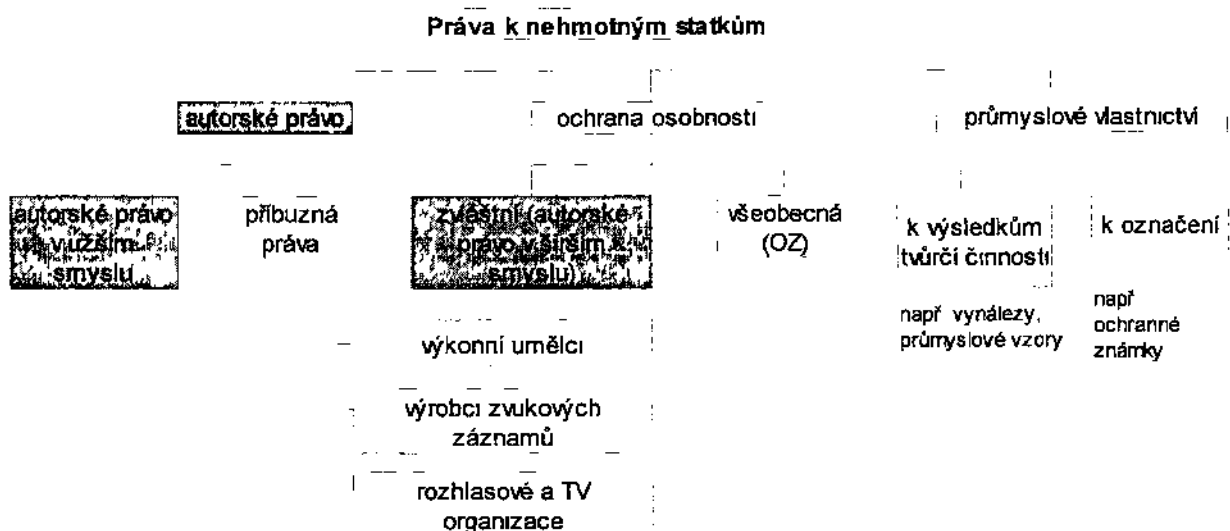
20 blíže viz Knap, Karel, a kol.: Autorský zákon a předpisy související, Komentář, Linde Praha, a.s., 1998

vztahů, na rozdíl od vztahů upravených právem autorským, je odpovědnostní.

K největšímu překrývání resp. největší vazbě na autorské právo dochází na úseku práva nekalé soutěže, upravené obchodním zákoníkem²¹ (§ 44 an.). Tak mohou nastat různé situace, kdy se vztah projevuje souběžnou aplikací institutů obou skupin práva. Tak například v rovině subsidiární se právo nekalé soutěže použije v případě, kdy na vztahy nemůže být aplikována ochrana autorskoprávní. To se může stát tehdy, jestliže hrozí zaměnitelnost díla s napodobeninou. Další situace může nastat také tehdy, kdy z důvodu nedostatečné autorskoprávní individuality opět nelze autorskoprávní ochranu přiznat (např. fantazijní jména postav, reklamní slogany,..). K použití práva nekalé soutěže může dojít také tehdy, kdy dílo sice autorskoprávní ochrany požívá, ale přestože se jednání dotýká zájmů autora, není považováno za porušení autorského práva. Schopnost takové symbiózy se tak ukazuje jako účelné doplnění ochrany autorských práv i ostatních práv k nehmotným statkům.

To samé nelze říci o další kategorii soutěžního práva - úpravě práva proti omezení hospodářské soutěže (tj. kartelovém právu). Tady se stále zřetelněji projevuje skutečná kolize norem obou skupin práv, hlavně v oblasti komunitárního práva v souvislosti s úpravou společného trhu.

21 zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, dále jen ObchZ

Tabulka č. 1

C. Databáze obecně

Obecně lze databáze popsat jako určité soubory dat, údajů, nebo poznatků, bez ohledu na jejich povahu, které jsou zároveň určitým způsobem vnitřně uspořádané, což zároveň determinuje jejich základní funkci. Z toho plynou tedy jejich dva základní charakteristické znaky - obsah a struktura. Naopak, definičním znakem databází není jejich rozsah, databází bude jak soubor několika málo údajů, tak i velkého množství údajů. To samé lze říci o jejím účelu anebo významu.

Ačkoli databáze nepochybně existovaly již dříve, jejich ochrana nabyla na významu hlavně s nástupem moderních informačních technologií, především internetu²². Díky tomu se zvětšil objem a rychlost dostupných informací, které jedinec není schopen sám sledovat a zpracovávat. Tenhle problém z velké části vyrovnávají právě databáze, a tak se zvolené potřebné informace dostanou tam, kde jsou právě vyhledávány.

Libovolná manipulace s daty, kterou rozvoj informačních technologií umožnil, v sobě pak skrývá také hrozbu jejich zneužití, např. v podobě neoprávněného rozmnožování nebo zpřístupňování jejich kopií. Naše hypotéza ale není jenom jednostranná - hrozba zneužití hrozí také ze strany nositele

²² Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H Beck, 2003

práv vůči uživatelům. Nové technologie v oblasti informatiky totiž umožňují také vytvářet faktické technologické zábrany proti jakékoli manipulaci s daty, což může vést až k monopolizaci uvažovaných informací plnou kontrolou nad nimi²³.

Definici pojmu databáze přinesla do českého autorského práva až nová právní úprava z roku 2000 v podobě v současnosti platného autorského zákona, odrážející komunitární úpravu i když jí bylo možné najít také v některých technických normách²⁴. Předtím byla díla, které dnes chápeme jako databáze, autorskoprávně chráněna poměrně hodně omezeně. V první řadě muselo jít o díla ve smyslu autorského zákona, a sice buď jako výsledky tvůrčí duševní činnosti anebo jako díla souborná, přičemž kromě podmínky, že se výsledek tvůrčí činnosti musel odrazit v uspořádání tohoto díla, musely se také skládat minimálně alespoň z dvou dalších jiných díl. Ostatní databáze byly tak z ochrany vlastně vyloučeny anebo práva z nich plynoucí bylo možno uplatňovat v rámci soutěžního práva, nebo jako součást know-how.

D. Informační společnost

Přirozenou zvědavostí, vynalézavostí a fantazií člověka dospěla dnešní společnost k nebývalému rozvoji, který se dotýká všech oblastí jejího života. Ne vždy se jednalo pouze o nové technické prostředky a nástroje, nové postupy a metody, "nýbrž od samého počátku se zároveň jednalo o obohacení duševní sféry člověka působením na emotivní stránky osobnosti a navozování estetických prožitků."²⁵ Takhle tedy díky duševní tvůrčí činnosti člověka byly vytvořeny mnohé důležité technické a vědecké objevy (např. kolo, knihtisk, elektrický proud nebo spalovací motor, atd.) a zároveň různé umělecké díla, která potěšují naše smysly už od doby prehistorické.

²³ tamtéž

²⁴ ČSN ISO/IEC 2382-1 nebo ČSN 369001

²⁵ Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002 str. 177)

Pro oblast autorského práva nabyl posledně tento fakt na významu v souvislosti s převratným vynálezem a rozšířením Internetu²⁶ používaným nejdříve v USA na účely vojenské, později však též pro vědecké a universitní²⁷. Přitom je potřeba si uvědomit, že i když si v této souvislosti běžný čtenář představí zřejmě počítač jako symbol této doby nebo jakýkoli jiný, na podobném principu založený a v současné době dostupný přístroj, který je schopen zachytávat a přenášet data, ústředním pojmem se tu stává informace²⁸. Množství informací a jejich dostupnost, rychlý přístup a aktuálnost tak charakterizuje naši společnost jako *informační* a odlišuje ji tak od předcházejících jejích epoch. Na druhé straně je tento výtěžek dvojsečnou zbraní, protože zjednodušením přístupnosti k informacím, údajům nebo jiným datům se ztížila kontrolovanost jejich ochrany a v neposlední řadě i možnost jejich celkového ponětí.

Databáze, které jsou předmětem této práce, jsou jedním z účinných prostředků, jak tyto informace pojmout v určité organizované podobě, slouží především k uspořádání vybraných údajů do určitého systému způsobem, který umožňuje jejich rychlé vyhledání, a proto vytváření databází je činností pro společnost prospěšnou. Mnohdy, ne-li vždy se však toto vytváření pojí se značným úsilím jejího autora, nebo pořizovatele. Úsilí však nemusí spočívat jen ve finančních nákladech na pořízení databáze, jde především též o čas a rafinovanost, které autor, resp. pořizovatel databáze potřeboval a použil k její promyšlení a sestavení.

Informace dnes představuje statek, výnosný předmět podnikání a v konkurenčním boji tohoto prostředí zboží, kdy se platí nejen za jeho získání, ale také ochranu²⁹. Z toho vyvstala

26 „celosvětová vzájemně propojená síť počítačů, která sestává z páteřních systémů a propojovacích uzlů tak, aby při jakémkoli selhání kteréhokoli z nich mohli být příslušné informace dopraveny, byť určitou oklikou, od odesílatele k adresátovi“ in Kříž, J.: Ochrana autorských práv v informační společnosti, Praha Linde, 1999, str. 74

27 Dilongová, L.: Prostředky právnej ochrany v autorskom práve a Internet. Justičná revue, 57, 2005, č. 12, str. 1558 an.

28 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

29 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

potřeba právního řádu reagovat na tento stav regulací vztahů vznikajících při nakládání s nimi. Ne každá informace požívá přitom stejnou ochranu, což je závislé na druhu té které informace. Pro naše účely ponecháme stranou informace, kterým právní řád poskytuje ochranu spočívající především v jejich utajení, anebo se jim snaží zachovat co největší omezení k přístupu z důvodu jejich citlivosti či významu. Ostatně, tyto informace jsou chráněny zvláštními právními předpisy a nejsou předmětem autorskoprávní ochrany (jedná se například o osobní údaje, nebo obchodní či úřední tajemství).

Předmětem našeho zájmu budou tedy informace, údaje nebo prvky, které jsou buďto samostatné předměty ochrany dle autorského práva, anebo zcela nechráněné, ale zpracované nebo utříděné tak, že ve výsledku půjde o autorská díla ve smyslu autorského zákona³⁰.

E. Autorské právo a databáze v kontextu EÚ

Ze závazků České republiky v souvislosti s členstvím v ES (avšak již ode dne vstoupení v platnost Asociační dohody s ES) plyne, že její právní řád musí být v souladu s právem komunitárním, tedy právem, které vytváří orgány ES na základě primárního práva ES (čl. 249 an. Smlouvy o založení Evropských společenství, SES), a které má pro své členy tak účinky podobné právu vnitrostátnímu³¹. To platí i na poli autorského práva.

Nejoblíbenějším a zřejmě i nejčastěji používaným prostředkem sbližování (neboli harmonizace) národních právních řádů členských států ES je tzv. směrnice - právní nástroj, který je právně závazný pouze co do výsledku normy a forma a prostředky její implementace nadále fixně stanoveny nejsou³² s ohledem na odlišnosti v chápání pramenů práva příp. procesních postupů používaných v jednotlivých právních řádech členských států,

30 tamtéž

31 Týč, Vladimír: Základy práva Evropské unie pro ekonomy, 3. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., 2001

32 čl. 249 SES

přičemž při jejich neúplné nebo nesprávné transpozici hrozí např. tzv. bezprostřední nebo nepřímý účinek, které tento právní nástroj požívá. Tyto účinky jsou důsledkem judikatury Evropského soudního dvora³³, protože samotná Smlouva³⁴ je neupravuje.

V případě nástupu těchto účinků dochází k tomu, že se nakonec použije úprava obsažená v dané směrnici, to znamená, že se jí dá přednost před úpravou národní. Tento režim je uplatňován jen ve vertikálních vztazích, to znamená vztazích mezi členským státem a občany tohoto státu, dalo by se říci, že jako určitá sankce pro daný stát za nesplnění jeho povinnosti danou normu transponovat tak, aby toto jeho chování nebylo na škodu jeho obyvatelům.

V rámci autorského komunitárního práva bylo vytvořeno už několik takových směrnic, převážně jako reakce na aktuální intenzivní technologický vývoj moderní doby v posledních letech. Jde o tyto směrnice:

- 1) **Směrnice Rady 91/250/EHS**, o právní ochraně počítačových programů ze dne 14. května 1991
- 2) **Směrnice Rady 92/100/EHS**, o právu na pronájem a půjčování, jakož i o některých právech příbuzných právu autorskému v oblasti duševního vlastnictví ze dne 19. listopadu 1992
- 3) **Směrnice Rady 93/83/EHS**, o koordinaci některých pravidel z oboru práva autorského a práv příbuzných právu autorskému vztahující se na satelitní vysílání a kabelový přenos ze dne 27. září 1993
- 4) **Směrnice Rady 93/98/EHS**, o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných ze dne 29. října 1993
- 5) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES** ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

33 K přímému účinku viz např. soudní rozhodnutí ve věci Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen (26/62), nebo Costa v. ENEL (6/64); k nepřímému účinku viz např. Von Colson and Kamann v. Land Nordrhein – Westfalen (14/83) nebo Marleasing (C-106/89)

34 Smlouva o založení Evropských společenství

- 6) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES** ze dne 27. září 2001 o právu na opětovný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla (resale)
- 7) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES** ze dne 29. dubna 2004 o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví
- 8) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES** ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem
- 9) **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES** ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
- 10) **Směrnice Rady 96/9/EHS** o právní ochraně databází ze dne 11. března 1996

Text posledně jmenované a pro účely této práce rozhodující směrnice se formoval několik let a legislativní cesta této úpravy nebyla jednoduchá.

Důvody vzniku úpravy této problematiky na komunitární úrovni spočívaly především v rozdílné resp. nedostatečné úpravě ochrany databází v členských státech, což omezovalo volný pohyb zboží a služeb uvnitř ES a tak způsobovalo narušování vnitřního trhu³⁵. Další překážky byly spatřovány v rozdílné aplikaci autorskoprávní ochrany nejmarkantnější rozdíly mezi Británií a kontinentální Evropou³⁶. První potřeba zvýšit ochranu databází se objevila v roce 1988 v dokumentu *Zelená kniha o autorském právu a vývoze technologie* a byla motivována hlavně ekonomicky, z pohledu vložených investic na jejich tvorbu. Nakonec se však přistoupilo jen k pouhé harmonizaci stávající autorskoprávní úpravy. Pozdější soudní rozhodnutí, které autorské právo k databázím díky tehdy platné úpravě posuzovaly nepříznivě, zapříčinily, že se Komise odhodlala k prvnímu návrhu směrnice o databázích. Ta to řešila vytvořením nového institutu -

35 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

36 úpravy členských států na kontinentu vyžadovali pro ochranu databáze její původnost, na ostrovech postačovalo užít jakýchkoli dostatečných schopností, práce či zkušeností.

zvláštním právem k databázi. Již tehdy byly z ochrany výslovně vyloučeny počítačové programy, přestože by byly určeny k obsluze databází. Návrh dále obsahoval i nekalosoutěžní ochranu elektronických databází, což na rozdíl od jiných pozdějších variant poskytovalo uživatelům větší rozsah oprávnění³⁷. Toto znění se však zaměřovalo jen na elektronické databáze, proto se nesetkalo s důraznějším úspěchem.

Následovaly další změny a diskuze na toto téma, které měly vliv na formování textu. Významný dopad měla zpráva *Evropa a globální informační společnost: Doporučení Evropské Radě* z roku 1994. Tato zpráva, známá také jako tzv. Bangemannova zpráva³⁸, si jako vůdčí ideu stanovila podporu sociálního a hospodářského pokroku, trvalého rozvoje a ochrany životního prostředí. Vzhledem k technologickému rozvoji, ve kterém Evropa zaostávala, bylo jediné východisko spatřováno v zapojení se do tzv. informační společnosti a harmonizaci právní úpravy založené na autorském právu s informačními technologiemi. Součástí zprávy byl i konkrétní návrh úpravy, avšak nevyvážený, kromě jiného se nezabýval alternativními způsoby ochrany³⁹.

Díky Bangemannově zprávě byl další vývoj této úpravy již nasměrován k autorskému právu a k posílení pozice nositelů práv k databázím. V roce 1995 se objevila nová koncepce, podle které se tato ochrana zaměřovala nejenom na elektronické databáze. Dále řešila ochranu i nepůvodních databází (tj. databází, při kterých původnost nemusí spočívat v uspořádání struktury) tím, že podpořila ekonomické zájmy jejich tvorby a zavedla nový institut tzv. právo sui generis, systematicky řazené k právům autorskému právu příbuzným⁴⁰.

Konečné znění směrnice, jak ho známe dnes přijala Rada až v roce 1996, kdy v dubnu vstoupilo také v účinnost⁴¹. Struktura textu je velice přehledná a ne příliš obsáhlá. Dělí se na

37 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

38 podle Martina Bangemanna, člena Komise, který v osmdesátých letech zahájil program IMPACT (Information Market Policy Action). Studie byla výsledkem tohoto programu.

39 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

40 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

41 Směrnice Rady 96/9/EHS o právní ochraně databází ze dne 11. března 1996

rozsáhlou preambuli a samotné normy, dělené do čtyř kapitol (*Rozsah, Autorské právo, Právo sui generis a Společná ustanovení*) a sedmáct článků. Šedesát recitálů tvořících preambuli, které v první řadě zdůvodňují potřebu přijetí této směrnice, jsou také důležitými pomůckami při výkladu jejich ustanovení.

Autorský zákon z roku 2000 v jeho platném znění již příslušnou směrnicí reflektuje. Otázkou času a úlohou rozhodovací činnosti našich soudů, a konečně i ESD, pak bude prověřit, nakolik dostatečně její implementace⁴² a transpozice⁴³ v našem právním řádu proběhla.

Při aplikaci těchto norem je nezbytné nejprve se zabývat evropskou úpravou, porovnat ji s příslušnými českými normami a teprve když zjistíme jejich soulad, je možné aplikovat právo české⁴⁴.

II. Platná právní úprava

Pojďme si teď přiblížit postupně právní předpisy zabývající se uvedenou právní problematikou i samotnou ochranu databází. Nejdříve se zaměříme na úpravu komunitární, následně českou a nakonec se pokusíme nahlédnout i do úpravy švýcarské, coby úpravy země, která přestože se nachází v evropském regionu, není součástí jejího, zatím největšího, společenství - Evropské unie.

A. V Evropské unii

Základ této úpravy spočívá v pojmu databáze. Směrnice Rady 96/9/EHS o právní ochraně databází ze dne 11. března 1996 nám poskytuje její definici hned v úvodu první kapitoly, v čl. I odst. 2, jako soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných nezávislých materiálů, systematicky anebo metodicky

42 implementace = proces dosahování požadovaného výsledku směrnice

43 transpozice = proces převzetí norem z komunitárního práva do práva národního

44 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými anebo jinými prostředky, přičemž forma databáze není pro přiznání ochrany rozhodná (odst. 1.). Tímto směrnice předepisuje, které z celé skupiny databází bude chránit a za jakých podmínek. Databáze musí být:

- a) souborem nezávislých děl, údajů nebo jiných nezávislých materiálů
- b) uspořádaných systematicky, nebo metodicky - podmínka je alternativní
- c) individuálně přístupných, prostřednictvím opět alternativně stanovených, běžných (např. mechanických), elektronických nebo jiných prostředků.

Souborem nezávislých děl, údajů nebo jiných nezávislých materiálů se rozumí nejenom výběr určitých již samostatně chráněných děl, může se jednat i o díla, která se podle norem autorského práva za díla nepovažují nebo může jít o jakékoli nechráněné údaje jako například seznam jmen v notesu, burzovní informace, ale také vzorkovníky barev a druhů stavebních materiálů. Povaha zahrnutých prvků tak není z tohoto pohledu relevantní.

Pro vyhovění evropské definici databáze je taktéž potřebná nezávislost shromážděných prvků. To znamená, že vyhovující stupeň nezávislosti je založen tehdy, když má jednotlivá informace oddělena od zbytku obsahu samostatný význam. Z toho plyne, že například slova v textu, nebo jednotlivé obrázky ve filmu neobstojí jako dostatečně nezávislé, naproti tomu soubor předpovědí počasí nezávislost prvků splňuje.

Důležité přitom je, aby tyto prvky byly uspořádány, a to buď systematicky nebo nějakou jinou metodou (např. podle barvy, velikosti, atd.). Nestačí jen pouhé nashromáždění údajů k tomu, aby byly tyto chráněné jako databáze. Záměr této podmínky je především vyloučit ty soubory, které nemají žádné informační využití.

Konečně, individuální přístupnost je další základní podmínkou k přiznání ochrany, nemluvě o její nutnosti vyplývající ze samotného smyslu databází. Zahrnuje to jakýkoli vyhledávací systém, třeba i podle abecedy. Největší přístupnost budou mít zřejmě elektronické databáze, pro představu jiných prostředků si můžeme uvést třeba možnost listování v případě tištěných databází.

Zde je nutno udělat menší odbočku k počítačovým programům. Přestože by software v nejširším slova smyslu mohl být popsán také jako databáze - určitý soubor jednotlivých pokynů - a vyhovoval by této definici, směrnice ho ve svém ustanovení článku I odst. 3 z předmětu ochrany vylučuje a tuto problematiku řeší jiná směrnice⁴⁵. Počítačový software by však při bližší úvaze obstát nemohl, protože obsažené sledy pokynů by nedosahovaly dostatečnou nezávislost. Předmětem ochrany dle této normy se počítačový program může stát zřejmě jenom v případě, kdy by sám byl součástí databáze, která bude souborem počítačových programů. Ochrana počítačového software podle směrnice Rady 91/250/EHS, o právní ochraně počítačových programů, tím není dotčena.

I v souvislosti s následující systematikou směrnice lze tak říci, že vymezuje a ochraňuje dva druhy databází:

- a) databáze chráněné autorským právem
- b) databáze chráněné tzv. právem sui generis, zvláštním právem pořizovatele databáze.

Oba druhy mají rozdílný předmět, režim i rozdílné subjekty ochrany, ale zároveň se vzájemně nevylučují, a tak nebude neobvyklé, když bude databáze chráněna oběma způsoby najednou.

1. Databáze chráněné autorským právem

a) Předmět

Co se týče ochrany prvního druhu, směrnice se uchýlila ve své druhé kapitole k harmonizaci autorského práva, a to tak, že

45 Směrnice Rady 89/552/EHS o právní ochraně počítačových programů ze dne 3. října 1989

za rozhodující kritérium pro poskytnutí této ochrany stanovila alespoň původnost ve způsobu výběru nebo uspořádání obsahu jako autorův duševní výtvor. Předmět ochrany zde je tedy struktura databáze.

B) Režim

V zásadě jde o ochranu velice podobnou tradiční kontinentální úpravě autorského práva. Autor disponuje určitými ekonomickými právy upravenými v čl. 5 směrnice, nadepsaném jako *Výhradná jednání*, které má právo vykonávat, nebo povolovat jejich vykonávání třetím osobám. Nejdůležitější je jeho *distribuční právo*⁴⁶, které mu umožňuje kontrolu nad rozmnožováním struktury databáze v jakékoli její formě, vcelku nebo zčásti a to trvale nebo časově omezeně. Kontrolou disponuje i nad jejím fyzickým rozšiřováním. *Právo kontroly rozšiřování*⁴⁷ se vyčerpává po prvním prodeji duplikátu databáze v rámci společenství, aby databáze, která byla autorem, nebo s autorovým souhlasem umístěná na trh EU, mohla volně v tomto prostoru cirkulovat. To znamená, že nadále kontrolu nad dalším prodejem kopií v rámci Společenství pozbude.

Dále směrnice přiznává autorovi tzv. *všeobecné sdělovací právo*⁴⁸, právo odvozené z autorskoprávní smlouvy WIPO z roku 1996, které vyžaduje autorův souhlas se sdělováním databáze veřejnosti na místě a v čase určeném uživatelem. Uživatelem určené místo může být i veřejně přístupná web stránka. Spory se vedou ohledně pojmu veřejný, jehož význam se liší od tradičního užití tohoto pojmu v souvislosti s jinými sdělovacími právy jako je vysílání, nebo práva výkonných umělců. Zcela totiž závisí od povahy jednotlivého uživatele.

Autorovi je přiznáno i oprávnění *zabránit změnám nebo překladu jeho databáze*⁴⁹. Změnou má směrnice na mysli změnu v osobním vyjádření, nikoli změnu jednotlivé informace, která je následně zahrnuta

46 čl. 5 písm. a) směrnice

47 čl. 5 písm. c) směrnice

48 čl. 5 písm. d) směrnice

49 čl. 5 písm. b) směrnice

do odvozené databáze.

K porušení autorského práva k struktuře databáze tak dochází tehdy, když je výběr a uspořádání jejich prvků, které jsou autorovým duševním výtvořem, neoprávněně (tj. bez souhlasu autora) opsán nebo jinak zkopírován a dále užíván. Neplatí to však zcela beze zbytku. Čl. 6 směrnice stanoví výjimky z výhradních jednání, resp. stanoví, že členské státy mohou práva přiznávaná autorovi v předešlém článku podle své úvahy omezit, ale jen v určitých vybraných oblastech, např. kdyby šlo o použití neelektronické databáze jen pro soukromé účely nebo pro účely vyučování či vědeckého bádání, případně na jiné účely, kde je na tom veřejný zájem. Opět, ani v těchto vymezených případech není svoboda národního zákonodárce neomezená. Normu musí interpretovat vždy tak, aby oprávněné zájmy majitelů práv nebyly nepřiměřeně omezené nebo aby jeho výklad nebyl v rozporu s obvyklým využitím databáze^{50 51}.

c) Subjekty ochrany

Podle článku 4 směrnice odst. 1 se za osobu oprávněnou z práv k databázi považuje její autor, tedy osoba, nebo skupina osob, které databázi vytvořily. Z logiky věci půjde především o osoby fyzické, avšak když právní řád členského státu umožňuje, aby za autora byla označena i právnická osoba, je majitelem práv osoba právnická.

Když na vytvoření databáze pracovalo více než jedna osoba společně, společně jim také budou patřit výhradní práva⁵².

Regulace vztahů a práv k databáze v případě, že byla vytvořena zaměstnancem v směrnici chybí a jsou výhradně upraveny národními právními řády členských států.

2. Právo sui generis

50 čl. 6 odst. 3 směrnice

51 členské státy, které již před přijetím této směrnice ve svém právním řádu upravovali ochranu databází, můžou pokračovat v používání svých specifických limitů za splnění téže podmínky (např. skandinávské země)

52 čl. 4 odst. 3 směrnice

a) Předmět

Předmětem práva sui generis je právo k obsahu databáze. Toto právo je zřejmě nejvíce přitažlivé a z hlediska směrnice také zásadní, protože umožňuje pořizovateli databáze právo zabránit extrakci⁵³ nebo reutilizaci⁵⁴ celé, nebo podstatné části databáze. Zajišťuje tak postavení zpracovatelů databází a chrání výsledek investic vynaložených na získávání a shromáždění obsahu databáze proti určitým jednáním uživatelů a soutěžitelů⁵⁵, nikoli tvořivou osobnost autora. Tím byla zaplněna mezera, která dlouho odrazovala investory od vyvíjení takovéto činnosti, a tak právně upraveny vztahy, které mezi investory a autory resp. investory a uživateli vznikaly. Tím, že investoři se tak starají o ekonomickou úspěšnost produktu na trhu, zhodnocují dílo a právo sui generis je pro ně pak jakousi odměnou⁵⁶. Statistiky dokazují, že od vstupu v platnost směrnice se na vnitřním trhu ES enormně zvýšil obchod s elektronickými databázemi.

b) Režim

Právo sui generis se nachází na pomezí práva autorského a soutěžního. Příbuznost k prvnímu z nich nacházíme v článku 7 odst. 3 směrnice, s druhým ho spojují ustanovení článku 7 odst. 5 a článku 8 odst. 2 směrnice. V původním návrhu směrnice se úprava více přikláněla k úpravě soutěžního práva, nakonec však, jak jsem již naznačila, zvítězila blízkost s právem autorským. Zcela nepochybně jde tedy o jakýsi hybridní institut, jehož transpozice nebyla úplně jednoduchá.

Investor získá nástroj k zabránění vytěžování a zužitkování obsahu databáze třetím osobám a zároveň výlučné právo k těmto jednáním, pokud se pořizovatel kvalitativně nebo kvantitativně podstatným vkladem přičinil o získání, ověření nebo prezentaci

53 neboli vytěžování

54 neboli zužitkování

55 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

56 tamtéž

obsahu databáze⁵⁷. Vkladem může být finanční či odborná investice, ale i čas, úsilí a energie vynaložené na sestavení databáze⁵⁸. Vklad může být jak kvalitativní (např. odborná pomoc) tak kvantitativní (např. finance) a musí přispět ke třem taxativně, ne však nutně kumulativně vyjmenovaným druhům jednání:

- aa) získání obsahu - rozumí se jím sběr dat resp. jejich aktualizace,
- bb) ověření obsahu - tady se jedná o kontrolu a opravu dat nebo
- cc) prezentace obsahu - jde o předvedení obsahu databáze veřejnosti, např. digitalizací tištěné databáze⁵⁹.

Za nedostatečný vklad je výslovně v recitálu 19 směrnice prohlášen vklad do kompilace několika záznamů hudebních výkonů na CD, protože jako kompilace nespĺňuje podmínky přiznání autorskoprávní ochrany.

Za *vytěžování*, neboli *extrakci* považuje směrnice trvalý či časově omezený přenos celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části jakýmikoli prostředky či formami na jiný nosič⁶⁰. V praxi se bude jednat např. o stažení údajů do počítače nebo tisk.

Další oprávnění investora je právo bránit *zužitkování*, nebo také *reutilizaci*. Je definována v článku 7 odst. 2 písm. b) směrnice jako jakákoli forma zpřístupnění celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části veřejnosti rozšiřováním rozmnoženin, pronájemem, online propojením nebo jinými způsoby přenosu. Obdobně jako při autorském právu kontroly rozšiřování i tady platí, že prvním prodejem rozmnoženiny databáze v rámci prostoru ES majitelem práva nebo s jeho souhlasem, zaniká právo na kontrolu opětovného prodeje rozmnoženiny databáze. Online databáze tady tvoří speciální podskupinu, kde se toto právo

57 čl. 7 odst. 1 směrnice

58 recitál č. 40 směrnice

59 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

60 čl. 7 odst.1 směrnice

nevyčerpá ani v případě přivolení autora⁶¹. Teorie vyčerpání se podle některých názorů uplatňuje pouze při převodu práva z jednoho státu do druhého, neboť komunitární právo chrání trh evropský, tedy mezi členskými státy ES, nikoli trh vnitrostátní⁶².

Právo sui generis se neuplatní, když bude vytěžena jenom nepodstatná část databáze. Ochrana se nevztahuje ani k jednotlivým prvkům⁶³; databáze je chráněná jako celek, výsledek investice. Na druhé straně, pokud jsou součástí obsahu databáze prvky, které požívají autorskoprávní ochrany, tato práva nejsou dotčena a ani se na jejich základě nerozšiřuje tato ochrana na ostatní prvky, které jsou jenom pouhá fakta nebo údaje. V případě, že obsah databáze bude zahrnovat i díla, je potřebný souhlas autora k zařazení díla do této databáze.

Naopak, pořizovatel může své právo využít, i když bude vytěžena jenom nepodstatná část databáze v případě, že se tak stalo opakovaně nebo systematicky a zároveň byla vytěžena tak, že byla v rozporu s jejím obvyklým využíváním nebo nepřiměřeně poškodila jeho zájmy⁶⁴. Především je ale nedovolené neoprávněné vytěžování nebo zužitkování podstatné části resp. celého obsahu databáze.

Rozlišování mezi podstatnou a nepodstatnou částí databáze má význam z hlediska určení hranice, jak je možné databázi těžit bez souhlasu pořizovatele, resp. co se ještě považuje za jednání dovolené, které těžením nezpůsobuje pořizovateli žádnou újmu. Tvůrci úpravy totiž předpokládali, že většina užití pro soukromé a nekomerční účely vyžaduje pouze nepodstatnou část databáze. Naopak, využití podstatné části se většinou střetává s investičními zájmy nositele práv a nemůže být bez jeho souhlasu povoleno ani pro soukromé účely⁶⁵, pokud se netýká podstatné části neelektronické databáze⁶⁶. Kontrolovat a tak

61 recitál č. 43 směrnice

62 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

63 recitál č. 46 směrnice

64 čl. 7 odst. 5 směrnice

65 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

66 ochrana podle směrnice je totiž především určena pro elektronické databáze a podle recitálu 14 je možné ji

zakazovat uživatelům vytěžování a zužitkování databáze může pořizovatel jen pokud půjde o její kvalitativně či kvantitativně podstatnou část, nebo o celou databázi, nikoli jednotlivé prvky, které mohou být jednak předmětem samostatné autorskoprávní ochrany anebo naopak, nemohou být takto chráněny vůbec.

Podstatná část databáze opět není výslovně definována. Má se jednat o takovou část databáze, kde by při jejím nedovoleném užívání mohlo dojít k újmě na oprávněných zájmech pořizovatele, nebo k rozporu s obvyklým jejím užíváním^{67 68}.

Tyto části mohou být pro databázi podstatné buď co do obsahu, nebo co do množství. *Kvalitativně podstatná část* spočívá v poměru její hodnoty k hodnotě celku. *Kvantitativně podstatná část* pak určuje množství prvků databáze. Hranice podstatnosti však není zřetelná a její spornost se mění také v závislosti na tom, zda ji posuzujeme z hlediska pořizovatele či uživatele⁶⁹. Podle některých názorů by měla být dána přednost pohledu uživatele, protože hledisko pořizovatele je poněkud zavádějící. Totiž podstatnost některého prvku zahrnutého v souboru souvisí s finančními, personálními nebo materiálními možnostmi pořizovatele a to, co bylo pro něho nákladné, ve skutečnosti nemusí z hlediska databáze nutně být podstatným. Judikatura tuto hranici stanovuje tak, že podstatnou částí je všechno, co slouží ku prospěchu uživatele a o co má uživatel zájem. Zůstává však nadále nejasné jestli se podstatnost části měří jen ve vztahu k zveřejněné části databáze, nebo k jejímu celku⁷⁰.

Jen pro úplnost zmíním, že kromě práva bránit těmto jednáním ze strany třetích osob má pořizovatel samozřejmě výhradní právo k vytěžování a zužitkování obsahu jeho databáze.

rozšířit také na neelektronické.

67 čl. 8 odst. 2 směrnice

68 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

69 tamtéž

70 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

c) Subjekty ochrany

Za subjekt ochrany pokládáme osobu, která vyvíjí iniciativu a nese investiční riziko⁷¹ - tzv. pořizovatele databáze, neboli investora. Investorem může být fyzická nebo právnická osoba, která učinila podstatný vklad do vytvoření databáze, buď do kvality nebo kvantitativně. Mohou jím být pouze objednatelé databáze nebo zaměstnavatelé, ne tedy dodavatelé nebo zaměstnanci, kteří budou většinou autory obsahu databáze, který je takto chráněn. Vztahy s nimi směrnice výslovně neřeší, a tak se bude postupovat vždy podle té které národní úpravy členského státu.

Osobní působnost těchto ustanovení směrnice se vztahuje přitom jen na ty databáze, kterých nositel práv je občanem, nebo trvale bydlí na území členských států EHP⁷², a pokud je to osoba právnická, obdobnou podmínkou je, aby byla založena podle práva některého z členských států a zároveň měla své registrované sídlo, ústředí, nebo hlavní provozovnu na území tohoto prostoru⁷³. Ve vztahu k třetím státům se požívání výhod ochrany sui generis takto definovaným osobám poskytuje jen na základě zásady reciprocity, tj. když je ze strany třetího státu poskytována srovnatelná ochrana databázím vytvořeným osobami, které spadají do zmíněné osobní působnosti.

Kromě investora může být ochrana k jedné a té samé databázi přiznávána souběžně více subjektům. Oprávnění budou samozřejmě autoři jednotlivých prvků databáze, které jsou považovány za díla. K tomu, aby se jejich dílo stalo součástí databáze, musí být od nich vyžádán souhlas, ale samotné zařazení díla jejich práva nijak nemění. Pořizovateli ani nevzniká automaticky jakékoli právo k zařazenému prvku; jak jsem již zmínila, ten má jen práva k výsledku, k celé databázi tak, jak byla pořízena a ty se nerozměňují na zvláštní oprávnění k jednotlivým zařazeným prvkům nebo dílům. Skutečnost, že je nějaký fakt nebo údaj, který samostatně ochrany podle autorského práva nepožíval,

71 recitál č. 41 směrnice

72 Evropský hospodářský prostor

73 čl 11 odst. 1 a 2 směrnice

zahrnut do určité databáze, nezpůsobuje, že zařazením do ní se na něho automaticky taková ochrana přenese. Nadále bude chráněn pouze jen jako součást dané databáze.

B. V České republice

Již dříve jsme zmínili, že platná právní úprava v oblasti ochrany databází pro Českou republiku je ukotvena v zákoně č. 121/2000 Sb., o právu autorském, právech s autorským právem souvisejících a o změně některých zákonů (autorský zákon).

Autorský zákon definicí databází vymezuje pro autorské právo i pro právo sui generis obdobně. Věrně přebírá ustanovení směrnice, avšak na rozdíl od recitálů 13 a 22 výslovně neuvádí další prostředky zpřístupnění obsahu jako např. elektromagnetické nebo elektrooptické, a také další možnosti forem elektronických databází jako jsou CD-ROM nebo CD.

V souladu se zásadou nezávislosti databáze na hmotném substrátu nemůže být autorské nebo zvláštní právo nabyto automaticky jen na základě nabytí věcného práva k hmotnému substrátu. V obou případech může jít o dvě odlišné osoby, které nemají povinnost se vzájemně respektovat, resp. osoba mající práva k hmotnému substrátu není povinna tento chránit před zničením. Pro veškeré databáze platí, že zničením věci, prostřednictvím které je vyjádřena, nezaniknou ani práva autorská ani práva pořizovatele databáze⁷⁴.

Zákon definuje databázi v hlavě třetí a sice v § 88 jako soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření. Tímto zákonným ustanovením se tak ukotvil pojem databáze v našem právním řádu.

Pojďme si teď jednotlivé pojmové znaky přiblížit z pohledu českého zákonodárce. Jde o tyto znaky:

⁷⁴ viz § 94 v návaznosti na § 9 AZ

a) soubor nezávislých děl, údajů, jiných prvků

Prvky v databázi nemusí být zásadně jen autorská díla. Musí být ale jednotlivě samostatně využitelné i mimo databázi, jinak tento znak naplněn ve smyslu ustanovení autorského zákona nebude.

b) systematicky anebo metodicky uspořádané

Jeden z nosných znaků databází je právě jejich organizovanost, tedy uspořádanost. Nestačí přitom pouhé nashromáždění prvků, na druhé straně však nemusí být v této organizované podobě uložené, u elektronických databází dokonce není potřeba ani jediného média pro tyto účely. *Systematické uspořádání* znamená určitý (logický) systém, *metodické uspořádání* souvisí s jejím tříděním podle typu a účelu.

c) individuální přístupnost k zařazeným prvkům

Každý zařazený prvek musí být samostatně přístupný, nezávisle na ostatních.

Forma, kvantita (rozsah), nebo kvalita takto vybraných a uspořádaných děl nebo prvků není v tomto smyslu právně relevantní.

Databáze naplňující tyto znaky ještě nemusí být chráněná i tzv. autorskoprávně, tedy jako autorské dílo. K tomu se vyžaduje speciální vlastnost - jedinečnost nebo původnost - a tím je pro ně nastaven přísnější režim ochrany. Autorský zákon tak oproti předchozí právní úpravě jednak zahrnuje pod pojem souborné dílo všechny "tvůrčí databáze" a jednak rozšiřuje autorskoprávní ochranu i na soubory, které nejsou jedinečné ale pouze původní. Pouhým naplněním výše uvedených znaků je chráněn pouze obsah databáze a nositelem oprávnění je její pořizovatel.

Pořizovatelem je fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost pořídí databázi, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba (§ 89 AZ). Při zachování konformity s komunitárním právem je pak třeba dodat, že tato osoba musí jakýmkoli způsobem vložit kvalitativně nebo kvantitativně podstatnou investici do obsahu databáze. Pořizovatel databáze je neodvozeným nabyvatelem práva. Může to být např. zaměstnavatel, který zadal pořízení svému zaměstnanci nebo objednatel zhotoviteli, tedy osoba, která se nemusí do pořízení databáze zapojit přímo, ale musí ho alespoň iniciovat. Někdy se stává, že pro nedostatečně podstatnou investici se pořizovatel nedá zjistit, v praxi však půjde spíše o situace opačné⁷⁵.

Pořizovatele databáze nelze zaměňovat s jejím autorem, i když nejsou výjimečně situace, kdy jde o jednu a tutéž osobu. *Autorem* je osoba, která databázi tvůrčím způsobem vybrala nebo uspořádala. Rozdíl v těchto osobách spočívá také v tom, že autorem může být jenom osoba fyzická, přímo databázi tvořící, zaměstnanec, zhotovitel nebo fyzická osoba pracující na objednávku. Právnická osoba může v rámci autorskoprávní ochrany nabýt jenom oprávnění k výkonu majetkových autorských práv.

Pro oba pak platí ustanovení § 6 resp. § 94 AZ o vyvratitelné domněnce autorství.

Autorskoprávně je databáze dle stávající úpravy - § 2 odst. 5 AZ - chráněna jako autorské dílo, jak nám ho definuje ustanovení v předcházejícím odstavci stejného paragrafu, a sice jako dílo souborné, a to i pomocí fikce souborného díla v § 2 odst. 2 AZ za podmínek tam uvedených. Předpoklady této ochrany mimo jiné vyžadují, aby způsob výběru nebo uspořádání obsahu byl autorovým vlastním duševním výtvořem nebo, v případě již zmíněné fikce, alespoň původní, což režim upravený v § 88 nevyžaduje.

To, co popsané definiční znaky nenaplnuje, nemůže být pak považováno za databázi a strany si to nemůžou dohodnout ani smluvně, resp. se strany mohou dohodnout na poskytnutí ochrany

75 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

podobné autorskému nebo zvláštnímu právu, ale půjde čistě jen o vztahy relativní, vůči třetím osobám nepůsobící⁷⁶.

Naopak, v případě, že by se jednalo o smluvní vzdání se oprávněné ochrany databáze, jednalo by se o neplatný právní úkon. Práva k duševnímu vlastnictví totiž náležejí k právům chráněným Listinou základních práv a svobod, které jsou mimo jiné výslovně prohlášené za nezadatelná a nezczitelná⁷⁷. Vzdání se autorských práv zákon výslovně nepovoluje (viz § 11 odst. 4 a § 26 odst. 1 AZ).

Dále mohou také nastat případy, kdy databáze splňuje podmínky pro přiznání ochrany podle autorského zákona, ale přesto je z ní vyloučena, protože je na tom veřejný zájem. To jsou případy vypočtené v §§ 9 a 94, v souvislosti s rozebíraným tématem pak bude mít největší význam vynětí úředních děl (např. databáze právních předpisů, veřejných listin, úředních dokumentů apod.) z ochrany, tedy tzv. úředních databází.

C. Ve Švýcarsku

Švýcarsko je prosperující zemí s vyspělým ekonomickým systémem. Životní úroveň této země dosahuje předních příček žebříčků v rámci evropských i světových zemí. V dnešní době globalizace a hospodářského sjednocování států si i přesto zachovává již dlouhá staletí neutralitu a snaží se zůstat mimo jakékoli supranacionální společenství.

V současnosti je nejvýznamnějším společenstvím tohoto druhu v evropském regionu Evropská unie, založená v roce 1992 Smlouvou o Evropské unii v Maastrichtu. Tím se zahájila další etapa evropské hospodářské i politické integrace. Touto smlouvou se podstatně změnila a doplnily již existující smlouvy tří společenství; hospodářského (ES), uhlí a oceli (ESUO) a atomového (EURATOM) a vznikla tak zcela nová jednotka, jak s

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ čl. 1 a čl. 34 usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR

prvky tradičně mezinárodními, elementy vnitrostátními i supranacionálními - nadnárodními.

Nadstátnost je založena tak, že členské státy odevzdají část své svrchovanosti v určitých přesně Společenstvím vymezených oblastech, které jsou dány věcnou působností Společenství v souladu s jejich jednotlivými cíli. Nejvýrazněji se projevuje v tom, že orgány Evropských společenství mají pravomoc tvořit právo, které má bezprostřední závaznost pro členské státy, fyzické i právnické osoby. Další důležitý projev této vlastnosti je finanční samostatnost, čímž se eliminuje závislost na příspěvcích členských států⁷⁸.

Ne každá země je však ochotna se těchto výsad za takovou „cenu“ vzdát, hlavně když jde o tak soběstačnou zemi, jakou je Švýcarsko.

Švýcarsko nedisponuje žádnou speciální úpravou databází a v jeho právním řádu neexistuje ani žádná všeobecná právní definice tohoto pojmu na zákonné úrovni. Doposud se tento pojem nemohl vykrytalizovat ani v rámci judikatury, protože na této půdě nevzniklo mnoho judikátů ohledně ochrany databází. Nelze ani mluvit o úpravě práva sui generis anebo obdobného zvláštního práva a jeho úprava ani v blízké době není připravována.

Přesto švýcarský právní řád databázím určitou míru ochrany přiznává, a sice prostřednictvím norem autorského⁷⁹ i soutěžního⁸⁰ práva.

Ustanovení švýcarského autorského zákona⁸¹ (dále jen URG), který byl přijat v říjnu v roce 1992, chrání databáze v rámci ochrany díla souborného⁸², přičemž nečiní rozdíl mezi elektronickými a neelektronickými databázemi. Jinými slovy, přesto, že elektronické databáze jsou v současné době více

78 Potočný, M., Ondřej, J.: Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část, 3., doplněné a rozšířené vydání, C.H.Beck, Praha, 2002

79 Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, URG 231.1, ve znění novel

80 Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, UWG 241

81 samotný zákon je svým rozsahem spíš skromnější, dělí se na 6 částí a 84 článků.

82 I když tento pojem není výslovně v těchto ustanoveních uveden, v odborných kruzích panuje shoda v tom, že je lze pod tyto normy vztáhnout (např. Weber, Rolf H., Schulz von Datenbanken – Ein neues Immaterialgüterrecht?, UFITA 1996, 13., Calame, Andrea E., Der rechtliche Schutz von Datenbanken unter besonderer Berücksichtigung des Rechts der EG, Diss. St. Gallen 2002. Basel 2003).

náchylné k zneužívání a zasahování do práv jejich autorů nebo pořizovatelů, švýcarská právní úprava na tento fakt ještě nestihla dostatečně zareagovat příslušnými zvláštními zákonnými ustanoveními.

Obdobně jako v naší právní úpravě, k vzniku ochrany souborného díla, a potažmo tedy databáze, se nevyžaduje žádná forma (čl. 4 URG). Podmínky, za kterých se databáze jako autorské dílo bude považovat za předmět ochrany podle URG jsou podobné těm, které platí u nás, nebo v prostoru členských států EU, a sice, že soubory budou samostatně chráněné, pokud se bude jednat především výběrem nebo uspořádáním o duševní výtvar individuálního charakteru (čl. 4 odst. 1 URG) lze-li tedy rozeznat původnost takového souboru. Dohoda TRIPS ve svém čl. 10.2 naproti tomu uvádí, že soubory dat nebo jiného materiálu jsou autorskoprávně chráněny, pokud jsou přístupné prostřednictvím přístrojů nebo v jiné formě. To, při současném nedostatku rozhodnutí v této oblasti, bude na švýcarskou judikaturu pak klást požadavek konformního výkladu s touto Dohodou⁸³.

Čl. 4 URG dále v souladu s Dohodou TRIPS pod sebe vztahuje i ty soubory, které neobsahují jen umělecké či literární díla, ale také technické informace, protože samotná povaha obsahu souboru není rozhodující, nemluvě o tom, že samotné prvky díly vůbec být nemusí.

Práva autora obecně odpovídají naší právní úpravě. Upravuje je Díl 3, čl. 9 - 15 URG.

Autor má výlučné právo ke své databázi a určení jeho autorství k ní. Jedině on rozhoduje jestli, kdy, jako a v rámci jakého autorskoprávního vztahu bude prvně zveřejněna, přičemž zveřejnění definuje v odst. 2 čl. 9 URG. Nastane tehdy, když autor databázi sám prvně zpřístupní mimo osobního kruhu osob, které jsou mezi sebou určitým způsobem úzce spojeni (např. rodina, přátelé) většímu počtu osob nebo k takovému jednání dá

83 www.aippi.ch

souhlas⁸⁴.

Dále má výlučné právo určit jestli, kdy a jak bude databáze užívána, např. rozšiřováním, předváděním, vysíláním, atd. (čl. 10 odst. 2 URG), on-line přenášení elektronických databází nevyjímajíc.

Mezi výlučná autorova práva patří i právo na tzv. *integritu díla*. Je upraveno v čl. 11 URG a zahrnuje právo povolovat změnu či zpracování databáze nebo její zahrnutí do souborného díla. Zároveň je však autorovi v odst. 2 toho samého čl. zaručeno, že pokud by mu taková úprava databáze zasahovala do osobnosti, má právo jí odporovat⁸⁵.

Výjimky z autorových výlučných práv stanoví Díl 5. Jedná se o užití pro soukromé účely, za které se považuje užití v již zmíněném úzkém kruhu blízkých osob, dále užití pro účely vyučování a konečně, rozmnožování v provozovnách, veřejných institucích nebo komisích pro interní informaci nebo dokumentaci⁸⁶. Tato práva slouží hlavně k tomu, aby mohly být kopie databáze užívány pro jmenované účely a jediné pro ně, bez toho, aby bylo narušeno právo autora k jeho databázi. V souvislosti s elektronickými, resp. přes internet přenášenými databázemi to ale neznamená, že mohou být kompletně stáhnuty a zkopírovány. Tady půjde již o porušení uživatelských oprávnění.⁸⁷

Doba trvání práv autora počíná vytvořením databáze, není přitom rozhodné, zda je nebo není zachycena na nějakém nosiči a končí 70 let po jeho smrti⁸⁸. V případě spoluautorů je to pak 70 let po smrti posledního z nich. Doba sedmdesáti let plyne taky pro databáze, jejichž autor není znám, jen rozhodná událost pro její počátek se liší, a sice oněch sedmdesát let počne běžet po jejím zveřejnění. Stane-li se ale ovšem, že ještě před uplynutím uvedené lhůty bude obecně známo

84 ve spojení s čl. 19 odst. 1 písm. b) URG

85 obecně pak pro všechny díla stanovuje přípustnost užití díla parodicky nebo srovnatelným způsobem (čl. 11 odst. 3)

86 čl. 19 odst. 1 URG

87 www.aippa.ch

88 čl. 29 odst. 1 a 2 URG

(Wird...allgemein bekannt,..), kdo je autorem, počne běžet opět, a až od jeho smrti (čl. 31 URG).

Týká-li se úpravy zvláštního práva pořizovatele databáze, URG žádné ustanovení neobsahuje a ani v souvislosti s jeho revizí se podobná úprava nepřipravuje.

Úprava ochrany práv podle URG rozeznává jednak civilně právní ochranu, jednak ochranu trestně právní. Z hlediska civilně právní ochrany je možno využít několika institutů:

- žaloba na určení (Feststellungsklage) v čl. 61 URG,
- žaloby na plnění (Leistungsklagen) v čl. 62 URG,
- nárok na náhradu škody v odst. 2 čl. 62 URG,
- nárok na zadostiučinění v odst. 2 čl. 62 URG, nebo
- nárok na vrácení bezdůvodného obohacení v odst. 2 čl. 62 URG.

Žaloba na určení je přípustná jen v případě, pokud osoba prokáže dostatečný právní zájem.

V rámci žaloby na plnění je možné požadovat zákaz hrozícího, nebo odstranění již existujícího porušení, a dále je možné se s touto žalobou obrátit na soud, aby bylo žalované osobě přikázáno, ať uvede původ předmětů nacházejících se v jejím bydlišti, které byly protizákonně vyrobeny nebo využity v obchodním styku. Tyto předměty mohou být zabaveny nebo dokonce zničeny (čl. 63 URG).

Poslední tři uvedené nároky se řídí ustanoveními závazkového práva.

Na žádost oprávněného může soud za předpokladu naplnění podmínek v čl. 65 URG nařídít také předběžné opatření. Když tedy autor důvěryhodně prokáže, že by mohla být jeho práva porušena, nebo mu takové porušení hrozí a z hlediska povahy porušení by takové osobě vyvstala těžko napravitelná újma, může požadovat, aby soud vydal opatření k zajištění důkazů nebo k sdělení původu protiprávně vyrobených nebo v obchodním styku užívaných předmětů, a dále opatření k zachování existujících poměrů.

Další část práva, která ve Švýcarsku určitým způsobem umožňuje ochranu databází je soutěžní právo. Základ spočívá v Spolkovém zákoně proti nekalé hospodářské soutěži (dále jen UWG). Struktura zákona, který byl v původním znění přijat již v roce 1986, je opět jednoduchá; dělí se na 5 dílů a 29 článků.

Generální klauzule je upravena v čl. 2 UWG následovně: „Nekalé a protiprávní jednání je každé klamavé, nebo jiným způsobem zásadu dobrých mravů a víry narušující jednání, které ovlivňuje vztahy mezi soutěžiteli nebo vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli“. Následující ustanovení pak podávají výčet zvláštních skutkových podstat, které jsou dále považovány za nekalá jednání. Podle čl. 5 písm. c) UWG jedná nekale ten, kdo obchodovatelný výsledek činnosti někoho jiného bez vynaložení vlastního dostatečného úsilí přebírá nebo vytěžuje prostřednictvím procesu technické reprodukce. Z těchto ustanovení je zřejmé, že se, obdobně jako v našem soutěžním právu, nejedná o ochranu předmětů (tedy v tomto případě obchodovatelného výsledku činnosti někoho jiného), nýbrž o ochranu před určitými jednáními, tedy neoprávněným zhodnocováním nebo přebíráním úsilí někoho jiného za účelem dosažení určitého zisku. K tomuto rozdílu se vyjádřila i sama judikatura a v jednom z rozhodnutí zdůraznila, že „nemůže být chráněno soutěžním právem to, co může být chráněno právem speciálním, tedy autorským“⁸⁹.

Databáze lze pod obchodovatelný výsledek činnosti subsumovat s jediným omezením, a sice, že bude možné je uvést a obchodovat na trh, co z ochrany vylučuje např. pouhé návrhy databází. Co se týče vynaložení vlastního dostatečného úsilí, je potřeba, aby toto chování bylo jednoznačně zřetelné, takže nestačí např. překopírování elektronické databáze na papír a pak její uložení znovu do elektronické podoby⁹⁰. Kumulativně pak platí, že se nekalého jednání může rušitel práva dopustit jen postupem prostřednictvím technické reprodukce, tj. např. postup podobný

89 BGE 110 IV 107 a BGE 114 II 105
90 www.aippa.ch

fotografování, kopírování nebo stahování databáze z internetu.

Další nedovolená jednání, která lze podle UWG v souvislosti s databázemi postihovat, jsou upraveny v čl. 4 písm. c) UWG, na základě kterého je postihováno navádění zaměstnance, zplnomocněnce nebo jinou pomocní osobu k vyzrazení výrobního nebo obchodního tajemství a čl. 6 UWG, který postihuje toho, kdo z takového tajemství těží nebo ho jinému sděluje.

Stejně nedostatečně jako URG rozlišuje mezi elektronickými a neelektronickými databázemi i právo soutěžení.

Potřeba ochrany je proto dána i zde, protože přístup k toku informací je díky moderním technickým prostředkům stále lehčí a nebezpečí jejich zneužití narůstá. Z toho samého důvodu je pak pro uživatele důležité, aby byly k dispozici databáze, které se vyznačují úplností a vysokou kvalitou. K tomu, aby byl přístup a výměna informací, kde územní hranice dávno hrají jenom nevýznamnou roli, zabezpečeny, je nutno nejenom pokračovat ve snahách o vlastní ucelenou regulaci, ale národně právní ochranu koordinovat na globální úrovni.

III. Databáze

A. Pojem

Potřeba definování databáze je jeden z předpokladů její účinné ochrany.

B. Funkce

Základní funkce databází je účelová a spjatá s jejím druhým definičním znakem, strukturou. Databáze nám slouží ke shromáždění určitých údajů nebo informací a na umožnění jejich následného snadnějšího a rychlejšího vyhledání. Ve všedním životě se s nimi setkáváme např. v podobě novin, televizních programů, jízdních řádů anebo kuchařských knih⁹¹ apod.

91 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

C. Druhy

Nejobecněji je možné databáze dělit na autorskoprávně chráněné (jako dílo souborné podle § 2 odst. 2 AZ) a nechráněné a dále pak na databáze s chráněným a databáze s nechráněným obsahem (jako celek, podle § 88 an. AZ).

Základní dělení opět vychází z pojmových znaků databází, to znamená, že je třídíme podle obsahu, tedy podle toho, jaký druh informací obsahují a pak podle jejich struktury, tedy podle způsobu, jakým byly údaje obsahu vybrány a uspořádány. V rámci těchto skupin je dále možné rozeznávat další podskupiny.

1. Třídění podle obsahu

Obsah databáze mohou tvořit libovolná data, která mohou být různým způsobem chráněna⁹² (například hudební databáze, domácí www stránky významných osobností nebo katalogy knihoven).

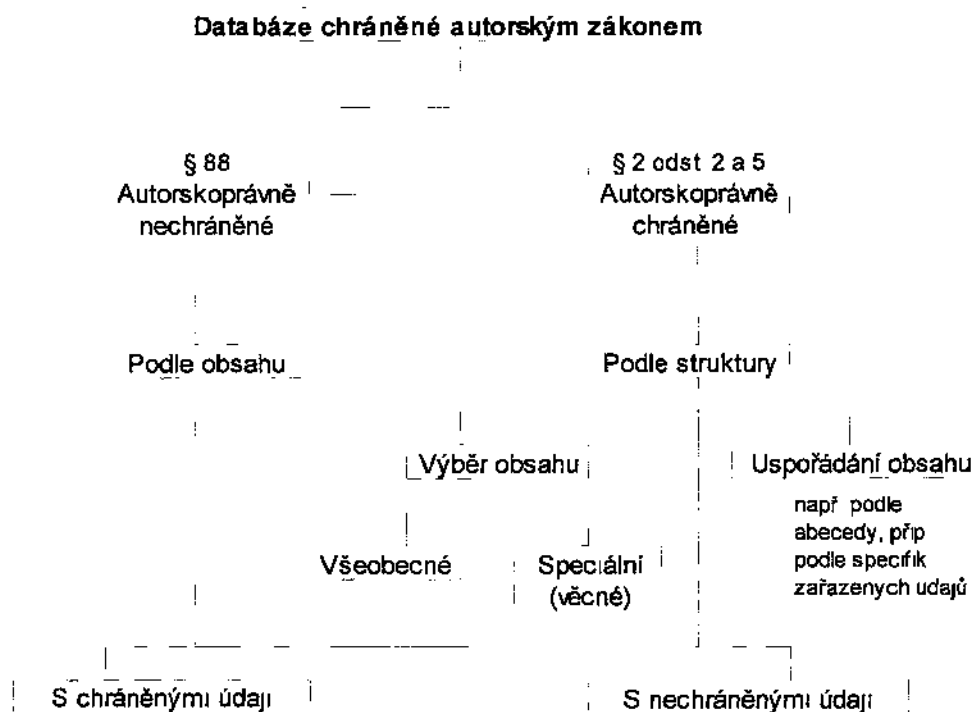
Nejtypičtějším příkladem chráněné databáze, tedy souboru vnitřně uspořádaných údajů, které jsou chráněné, jsou osobní údaje fyzických osob, naopak, údaje, které obvykle v rámci databází chráněné nejsou, budou např. zákony, veřejné listiny či veřejně přístupné rejstříky a sbírky (viz § 3 AZ). Tyto údaje si zvýšenou ochranu jako ostatní databáze nevyžadují právě proto, že jejich účelem je veřejná přístupnost a ta má sloužit co nejširšímu okruhu uživatelů. Zároveň je třeba podotknout, že i v rámci těchto nechráněných údajů se mohou vyskytovat takové, jejichž užívání má být v co nejširší míře omezené, utajené.

2. Třídění podle struktury

V rámci tohoto druhu kategorizace databází rozhoduje způsob výběru určitých informací nebo uspořádání určitých informací, tedy zvoleného obsahu. Výběr určí, z které oblasti poznání a jak, zda v celém rozsahu, anebo na základě omezení dalšími

⁹² Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

zadanými parametry, např. časem, budou dané údaje zařazeny⁹³.
Uspořádání odpovídá organizaci vybraného obsahu.

Tabulka č. 2

3. Další klasifikační kritéria

Jiné příklady dělení databází můžou být závislé např. od formy nosiče, na kterém jsou zachycené a pak je dělíme na elektronické a neelektronické (např. tištěné, obrazové). Právě forma nosiče je zásadní z hlediska předmětu současných odborných diskusí o specifikách ochrany databází, protože umožňuje díky již zmíněným informačním technologiím zcela nové způsoby jejich mnohdy složitě kontrolovatelného šíření a duplikování, a tak v sobě nese největší riziko jejich neoprávněného rozmnožování resp. jiného užívání.

Tady je nutno poznamenat, že je nezbytné od sebe odlišovat samotnou databázi a program, který ji obsluhuje.

Dalším možným kritériem dělení databází může být také osoba, která je vytváří. Zda je to jedinec, skupina osob nebo i

⁹³ tamtéž

samočinné počítačové setřídění zadaných údajů, kde je lidský faktor zcela potlačen⁹⁴.

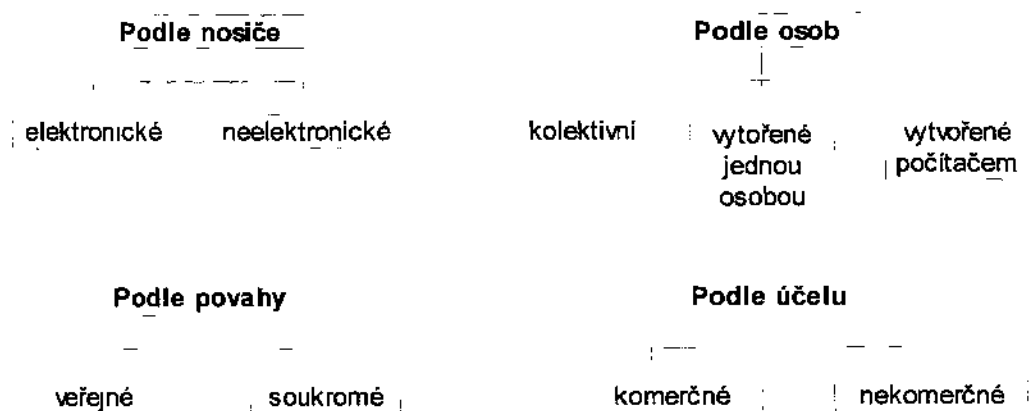
Kategorizace databází může souviset také s motivem pro jejich vytvoření. Pořizovatel tak může činit jednak z ekonomických pohnutek, v rámci své podnikatelské činnosti, a to buď jako hlavní, nebo vedlejší produkt své činnosti (např. seznamy zákazníků, nebo telefonní seznam), nebo také nekomerčně, pro soukromé účely (např. databáze na vzdělávací účely, atd.). Do zvláštní skupiny zařazujeme taky databáze úředních děl - veřejné informace, sbírky zákonů nebo soudních rozhodnutí, které vznikají s přispěním veřejných prostředků. V těchto případech jde o plnění státních úkolů, které vyplývají ze zákona. Ohledně tzv. úředních databází (§94AZ) je zajímavé např. to, že ten, kdo takovou databází vede (typicky úřady, soudy, ..) má zároveň často její vytváření a vedení stanovenou jako povinnost. Takovou databází je např. Trestní rejstřík ČR, nebo Katastr nemovitostí, vedené příslušnými institucemi. Převážně jde vždy o nekomerční databáze.

Dalším ze zdrojů, jakými stát generuje data nebo databáze, v tomto případě ovšem nepřímo, jsou veřejné příspěvky na vědecké a výzkumné zařízení. Pokud jsou university financovány jen ze státních zdrojů, databáze, které na své půdě vytvoří, jsou zásadně nekomerční. Na druhé straně stojí za povšimnutí, že i údaje z výzkumných zařízení mají určitou hodnotu, která může přinášet zisk, stejně, jako u patentovatelných vynálezů⁹⁵.

Konečně, databáze lze rozlišovat i podle vložených investic. To zahrnuje jak druh investice (finanční, časová, tvůrčí), tak i způsob, jak se na ní odrazila (např. aktualizace obsahu).

94 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

95 Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, , Dissertationarbeit, Zürich, 2003

Tabulka č. 3

D. Elektronické databáze

V současnosti dominujícím trendu digitální techniky fungují databáze především elektronicky. To znamená, že úprava zpřístupňování a ukládání dat se uskutečňuje technicky změněnou, tj. kódovanou formou. Pro běžného uživatele to pak znamená, že se hledané údaje může dozvědět teprve z monitoru počítače, na kterém si je vyhledal nebo v tištěné podobě. V souvislosti s tím je proto nevyhnutné, aby měl k dispozici počítačový software (program), prostřednictvím kterého je vnímatelnost databáze vizuálně nebo akusticky teprve možná.

Současná úroveň techniky a hospodářství zná dvě formy přístupu k tomuto druhu databází: tzv. *Off-line přístup* (prostřednictvím hmotného nosiče) a tzv. *On-line přístup* (prostřednictvím datových sítí). Mnozí poskytovatelé oba druhy z hlediska hospodářské strategie kombinují, a to buď alternativně⁹⁶ nebo kumulativně⁹⁷.

Off-line databáze jsou zachyceny na hmotném, přenosném úložném médiu v rukách uživatele, které je možné využít bez

96 např. možnost volby získání přístupu k produktům nabízeným v databázi prostřednictvím CD-ROM, nebo Internetu, in Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003

97 např. přístup k databázi prostřednictvím CD-ROM, který obsahují software a základní okruh údajů, s možností aktualizací (tzv. updates) prostřednictvím internetu, in Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003

toho, aby musely být přenášeny veřejnou sítí. Nejznámější konkrétní formy dnešní doby jsou Floppy Disc (disketa), Compact Disc („CD“) a Digital Video Disc („DVD“).

Při provozu On-line se databáze a zpracovávací program nacházejí na jednom počítači - počítači provozovatele, který je označen jako „host“ (z ang. hostitel). Uživatel je pak označen jako klient a prostřednictvím telekomunikačního spojení mezi jeho počítačem a počítačem provozovatele získává přístup k želaným údajům. Výsledkem je, že jsou mu přenášena části souboru, které si vyžádal.

Charakteristické pro on-line databáze jsou výhodné aspekty centralizace a přeposílání dat. Výhoda je také to, že je databáze neustále aktualizována, kdy má uživatel možnost přístupu k nejnovějším informacím. Tyto skutečnosti odůvodňují stále větší nárůst počtu sítí s on-line přístupy k informacím⁹⁸.

Typicky neelektronickými databázemi jsou např. kartotéky ve veřejných nebo i osobních knihovnách. Tady se pro přístup k údajům využívá především manuální vyhledávání informací na základě určitých značek, ale hlavně na základě seřazení podle abecedy.

E. Právní vztahy k databázím vytvořeným v součinnosti více osob

Databáze jako takové bývají povětšinou vytvářené více osobami, i když není vyloučen opak. Vztah mezi autorem resp. autory databáze a jejím investorem, který většinou bude splývat právě s osobou pořizovatele, se může zakládat na různých právních vztazích⁹⁹.

1. Kolektivní díla

Nejtypičtější uspořádání vztahů vychází z modelu, že

98 Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003

99 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

vytvoření databáze iniciuje a vede jedna osoba, přitom se ale na něm podílejí i ostatní autoři. Protože ale jejich příspěvky nejsou schopny samostatného užití, bude databáze na veřejnosti uváděna pod jménem této osoby, coby jejího autora. V souvislosti s databázemi jde ale spíše o skupinu okrajovou.

2. Zaměstnanecká díla

Nejčastěji budou relace mezi investorem a autorem databáze vznikat ve vztazích pracovněprávních (zaměstnaneckých), služebních nebo v členství v družstvu. Pokud vznikne databáze v rámci plnění povinností plynoucích ze zaměstnaneckého vztahu, ten, jemuž automaticky vzniknou zvláštní práva, bude zaměstnavatel. Avšak, pokud pořízená databáze bude zároveň autorskoprávně chráněna podle § 2 odst. 2 nebo 5 AZ, pak se na ní užije speciálního režimu o zaměstnaneckých dílech, upraveného v § 58 an. AZ, který je nastaven silně ve prospěch zaměstnavatele. Zaměstnavatel vykonává ex lege totiž všechna majetková práva, které by jinak vykonával autor¹⁰⁰, není-li jiné dohody. Nejenom, že zaměstnavatel vykonává tato práva vlastním jménem a na vlastní účet, ale v případě, že je vykonává nedostatečně, nebo po určitou dobu vůbec, musí ho autor požádat o licenci, když chce tato práva vykonávat. Strany si ale mohou smluvně dohodnout, která z těchto oprávnění omezí, protože mají dispozitivní charakter. Ohledně postoupení majetkových práv zaměstnavatelem platí výjimka, že tak musí učinit vždy se souhlasem autora.

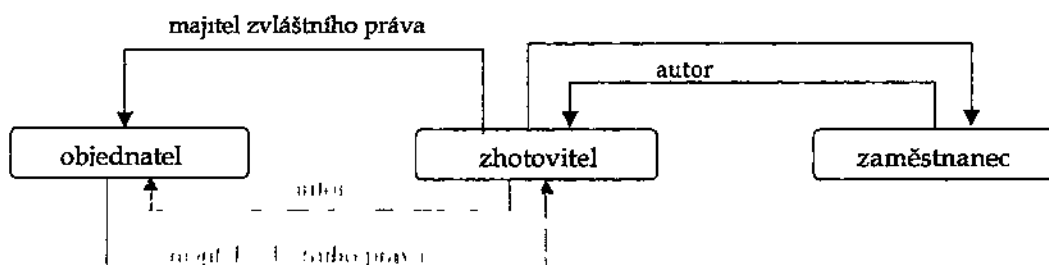
Co se týče povolování výkonu práv třetí osobě ze strany autora, je to možné jen tehdy, pokud si to strany předem domluvily v licenci.

Ukončení pracovněprávního vztahu nemá na režim databáze žádný vliv a nadále se posuzuje jako zaměstnanecké.

100 to znamená, že může databázi zveřejnit, upravit, spojit s jiným dílem, nebo zařadit do díla souborného a to vše bez součinnosti autora.

3. Databáze zhotovené na objednávku

Zvláštní právo k databázi nabývá ten, kdo její pořízení inicioval, tedy objednatel. Na druhé straně i tady se situace komplikuje tehdy, když je databáze zároveň autorskoprávně chráněna. Tehdy se režim zaměstnaneckého díla uplatní jen když fyzickou osobou, která databázi vytvořila je sám zhotovitel. Pokud ale zhotovitel jejím pořízením pověří svého zaměstnance, objednatel zvláštních práv k databázi nemůže nabýt, protože oprávněným bude právě zhotovitel-zaměstnavatel. Ten ale jejich výkon může objednateli poskytnout, zásadně však se souhlasem autora.

Tabulka č. 4

4. Školní díla

Školní dílo vzniká ve vztazích žáků nebo studentů k jejich vzdělávacím zařízením v souvislosti s plněním jejich studijních povinností. V případě, že se takové osobě podaří vytvořit jako dílo databázi, i když z důvodů finanční i časové náročnosti to bude spíše výjimečné, autor bude zároveň požívat práva pořizovatele databáze¹⁰¹. Jeho autorská ani zvláštní práva však nejsou zcela neomezená, protože pokud mu po zadání vytvoření databáze jeho vzdělávací zařízení poskytlo také materiální prostředky k její vytvoření, je oprávněno od něho požadovat

101 Leščinský, Jan. Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

užití takového díla na základě licence (či už smluvní nebo zákonné), někdy dokonce i bezplatně.

5. Souborná díla

Dle předchozí úpravy byla souborná díla definována jako sborníky, časopisy, pásma, výstavy a jiná díla souborná, je-li jejich uspořádání výsledkem tvůrčí činnosti autora. Souborná díla byla tedy vymezena jako takové soubory, v nichž jsou tvůrčím způsobem uspořádána vždy alespoň nějaká díla a dále popřípadě i jiné prvky, které povahu autorského díla nemají. Přitom tvůrčí uspořádání pouze předmětů, které nemají povahu autorského díla, bylo samostatným autorským dílem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 "starého" autorského zákona, ale nikoliv dílem souborným ve smyslu jeho ustanovení § 4 odst. 1. Tato právní úprava tedy zcela v souladu s ustanovením čl. 10 odst. 2 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), které stanoví, že "sestavování údajů nebo jiných materiálů, ať schopné zpracování počítačem nebo v jiné formě, které buď z důvodu výběru nebo uspořádání jejich obsahu představují duševní výtvor, bude chráněno jako takové," poskytovala autorskoprávní ochranu souborům, ať už v nich byla tvůrčím způsobem uspořádána díla nebo pouze jiné předměty s tím, že jen v případě prvním se jednalo o souborná díla¹⁰².

Současně platný autorský zákon chrání buďto jedinečnost, nebo původnost souborného díla (§ 2 odst. 2, odst. 5 AZ). Uvedené ustanovení obsahuje i příkladný výčet databází, které jsou soubornými díly, konkrétně tedy časopis, encyklopedie, antologie, pásmo a výstava.

Tradičním souborným dílem je např. časopis, který je tvůrčí jak způsobem výběru jednotlivých článků a fotografií, tak i uspořádáním obsahu třeba do různých rubrik. Vydavatel, pro něhož šéfredaktor ke splnění povinnosti vyplývající z

102 Hartmanová, Dagmar: Autorský zákon – Právní úprava ochrany databází, Knihovnická revue č. 2/2001, str. 114 - 117

pracovního poměru tvůrčím způsobem vybral a uspořádal články a fotografie, je oprávněn s těmito články a fotografiemi nakládat pouze v rozsahu, v jakém mu autoři těchto děl oprávnění k užití poskytli. Pokud autoři vydavateli poskytli pouze svolení zařadit jejich dílo do souboru a vydat jej tiskem, není vydavatel oprávněn zpřístupňovat časopis prostřednictvím internetu ani v elektronické podobě na CD-ROM, natož udělovat třetím osobám oprávnění k takovému šíření.

Pro souborná díla zavádí autorský zákon (zcela v souladu s ustanoveními směrnice) v některých případech zvláštní režim. Tak např. stanovuje pro databáze fikci souborného díla v případě, že je alespoň původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvozem. Jinak totiž obecně platí (viz § 2 odst. 1 AZ), že předmět práva autorského (dílo) musí být "jedinečným" výsledkem tvůrčí činnosti autora. Další odlišností v režimu ochrany databází jako souborných děl je stanovení nevyvratitelné domněnky užití databáze, kde se za její užití nepovažuje užití pro osobní potřebu, tj. takové užití je bez dalšího povoleno. Výjimka platí jen ohledně elektronických databází; takové užití podléhá souhlasu nositele práva vždy. Užívá-li oprávněný uživatel, tedy osoba, které je dílo zpřístupněno, databázi za účelem přístupu k jejímu obsahu pro jeho běžné využívání, do práv autorských k databázi nezasahuje. Na druhé straně ale musí být oprávněnému uživateli skutečně databáze zpřístupněna, aby ji mohl využívat způsobem a k účelům sjednaným ve smlouvě¹⁰³. Konečně, autorský zákon stanoví další nevyvratitelnou právní domněnku v § 58 odst. 7, že souborné dílo se považuje za zaměstnanecké dílo i tehdy, bylo-li vytvořeno na objednávku. Znamená to, že, není-li sjednáno jinak, majetková práva k takové databázi vykonává objednatel.

F. Komerční databáze a databáze pro soukromé účely

103 Hartmanová, Dagmar: Autorský zákon – II. část. Právní úprava ochrany databází, Knihovnická revue, 2/2001, str. 114-117

Komerční databáze jsou soutěžní, obchodní databáze, které jsou vytvářeny a provozovány za účelem investičního zisku. Právě ony jsou středem pozornosti ochrany podle zvláštního práva pořizovatele databáze z pohledu právní ochrany označované také jako tzv. typické databáze¹⁰⁴.

Pořizovatel komerční databáze a její provozovatelé - tedy téměř vždy podnikatelé - sbírají informace pro druhé k tomu, aby je pak mohli nabízet na trhu. Cílový subjekt těchto informací je pak kterákoli osoba nebo podnikatel, která jako protislužbu poskytne pořizovateli odměnu stanovenou v pořizovatelových obchodních podmínkách. Kromě zisku může být motivem pořizovatele databáze k jejímu pořízení také budování si zákaznického okruhu, uplatnění se na trhu nebo třeba čistě reklamní zájmy¹⁰⁵.

V soukromém sektoru budou u podnikatelů převažovat nekomerční databáze v případech, ve kterých slouží pouze ke vnitřním účelům. Pořizovatel sice sleduje hospodářský zájem, ale ne obchodní zisk, protože i když mají tyto údaje organizační význam a někdy také podávají obraz o konkurenceschopnosti jeho provozovny, nejsou dále hospodářsky předávány.

Hranice mezi komerčním a nekomerčním využitím databáze je ale v zásadě neostrý¹⁰⁶.

G. Ochrana databází a její smysl

1. Důvody ochrany

Jak bylo již nastíněno výše, vytváření databází v sobě zahrnuje určité úsilí, investici jejího pořizovatele nebo sestavitele, jak finanční, časovou, tak osobní, duševní. Proto je zapotřebí, aby právní prostředí pro tvorbu a užívání

104 Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003

105 Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003

106 tamtéž

databází bylo nastaveno příznivě tak, aby zájmy autorů a pořizovatelů databází byly vyvážené se zájmy jejich uživatelů; v opačném případě by pak mnoho již existujících databází postrádalo svůj ekonomický smysl a k vytváření nových by z důvodů nedostatečné ochrany chyběl zájem ze strany jejich pořizovatelů.

Stabilní a přehledné právní podmínky regulace vztahů vznikajících při nakládání s databázemi jsou předpokladem posílení ochrany proti neoprávněným zásahům do struktury nebo obsahu databáze a do práv oprávněného subjektu na jedné straně, na straně druhé pak zaručují nekomplikovanost možnosti užití díla ostatními uživateli.

Další nutností pak je vytvořit takový systém ochrany, který je schopen oprávněné nároky taky vynutit, prosadit, aby se normy zaručující oprávnění autorů, příp. jiných oprávněných subjektů nestaly jenom pouhou proklamací. I v této rovině bylo již co to uděláno.

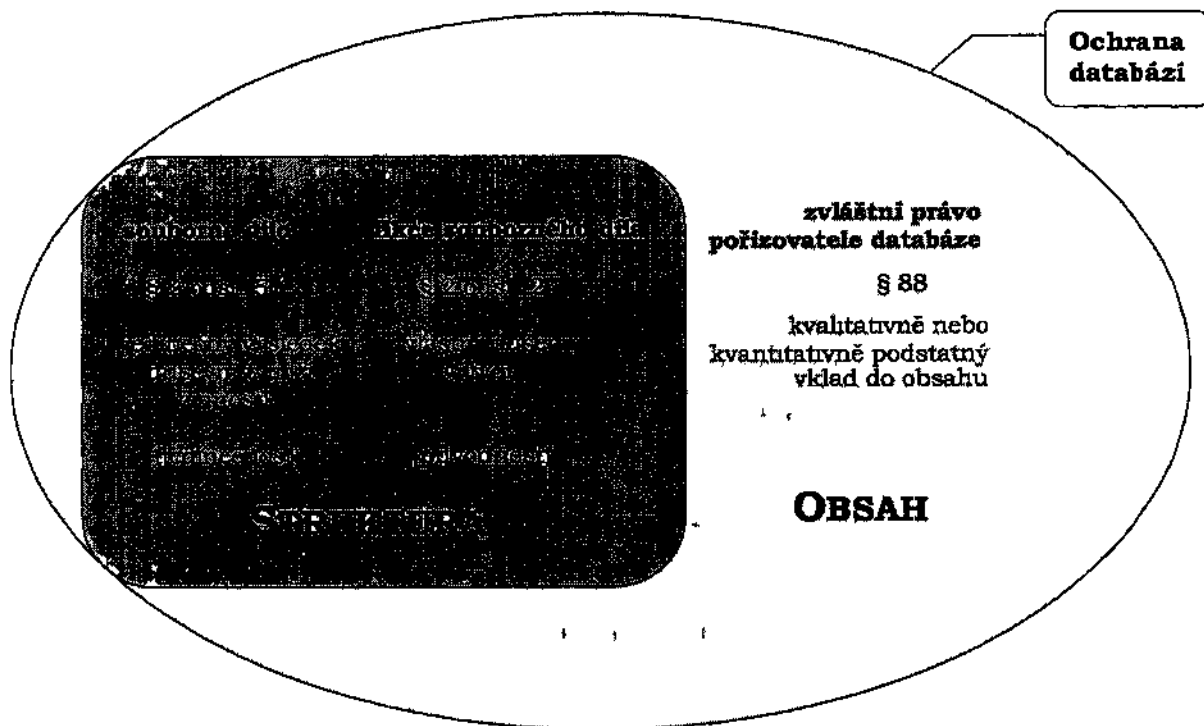
Sestavení, organizace a péče o takto sofistikované databáze jsou však časově i zdrojově náročné, a kdyby jim nebyla poskytována žádná ochrana, nebyl by ani zájem takovou investicí do databáze vložit.

2. Druhy ochrany

V první řadě je databáze možné chránit právně, ale také technickými prostředky (to se týká zejména stále rozšířenějších elektronických databází), které omezují přístup k databázi a tak umožňují lepší kontrolu a přehled o počtu uživatelů dané databáze.

Právní ochranu pak můžeme rozlišit podle stupně ohrožení nebo závažnosti porušení práv oprávněné osoby, podle jednotlivých právních odvětví. Jestliže se tedy jedná o občanskoprávní vztah, nastupuje především ochrana soukromoprávní, tedy autorskoprávní. Autorskoprávní ochranu chápeme buďto v širším smyslu jako ochranu, kterou poskytuje

autorské právo obecně, všemi normami autorského práva (tj. ochrana práva autorského) nebo v užším smyslu, tedy jako ochranu ustanoveními, které se vztahují jenom k autorským dílům. V případě závažnějšího porušení práv nastupuje ochrana normami trestními, či už práva správního (přestupky) nebo trestního (trestní činy).

3. Autorskoprávní ochrana

Tento druh ochrany chrání především strukturu, stavbu databáze. Důležité při posuzování, jestli předmětná databáze do tohoto režimu spadá nebo ne, je hledisko jedinečnosti nebo hledisko původnosti.

Jedinečnost je potřebná, když se databáze má považovat za dílo, resp. souborné dílo. To znamená, že obsah sbírky určitých děl nebo jiných prvků musí být uspořádán nebo vybrán způsobem, který je jedinečný, neopakovatelný jako výsledek tvůrčí činnosti autora¹⁰⁷, tj. v případě, že by dva lidé měli vytvořit databázi na stejně znějící téma, nedospěli by ke stejnému

¹⁰⁷ § 2 odst. 5 ve spojení s odst. 1 AZ

uspořádání resp. způsobu výběru obsahu. *Původnost* jako předpoklad k uplatnění autorskoprávní ochrany neopakovatelnost nevyžaduje, znamená jen, že údaje v databáze musí autorem být vybrané nebo uspořádané minimálně tak, aby byly výrazem jeho tvořivé osobnosti, čili jeho vlastním, původním, duševním výtvozem. Pomocí ní se tedy finguje, že databáze, které nevyhovují primární definici díla v § 2 odst. 1 AZ - tedy hlavnímu objektu ochrany - jsou přesto za díla považována a jako díla chráněna. Další kritéria, jako např. estetika, jsou z hlediska přiznání ochrany irelevantní¹⁰⁸ a v souladu se zněním recitálů 15 a 16 směrnice se neuplatňují.

Pokud dílo, resp. databáze nesplňuje ani znak jedinečnosti, ani původnosti, není autorským dílem, ani dle zmíněné fikce (odst. 2), a proto nepožívá ani autorskoprávní ochrany - není její předmětem.

K tomu, aby se databáze jako dílo stala předmětem autorskoprávní ochrany, musí její vnímatelnost smysly dosahovat určitého stupně. Je to logické, protože jinak by se mohli tvůrci neoprávněně dovolávat ochrany výtvorů, které vlastně navenek ještě neexistují¹⁰⁹, takže z nich neměl zatím nikdo faktickou možnost těžit. Přitom nerozhoduje, jestli je databáze dokončena, nebo jenom v její určité fáze rozpracování. Zákon¹¹⁰ pro zjednodušení posuzování vyžaduje pro okamžik vzniku tohoto druhu ochrany objektivní vnímatelnost navenek, to znamená, že není rozhodné, jestli dílo bylo skutečně vnímáno, ale zda existovala reálná možnost dílo vnímat. Nezavází ani skutečnost, jestli bylo dílo přístupné jenom omezené skupině osob.

K uplatnění autorskoprávní ochrany dochází tehdy, když byla databáze i její struktura neoprávněně užita. Strukturou se rozumí i ukládací a uspořádací systémy. Kdyby byl neoprávněně užít obsah databáze, nemůže se autorskoprávní ochrana uplatnit. V těchto případech by se již jednalo o zásah do oprávnění,

108 § 2 odst. 2 věta třetí AZ

109 dodávám, že samotná myšlenka nebo nápad jsou výslovně z autorskoprávní ochrany vyloučeny. Viz § 2 odst. 6 AZ

110 § 9 odst. 1 AZ

která podléhají režimu ochrany práv sui generis¹¹¹.

a) Obsah autorského práva

Obsah autorského práva je upraven v §§ 40-45 AZ, na základě kterých mají v případě přímých hrozeb nebo zásahů do práv autora resp. jiných oprávněných osob tyto právo domáhat se ochrany. Jde o výlučné právo absolutní povahy, tedy působí proti všem, individuálně neurčeným osobám. Naše právní úprava je založena na dualismu obsahu práv autora a zahrnuje tak výlučná osobnostní práva i výlučná majetková práva. *Výlučná osobnostní práva* jsou specifická v tom, že jsou těsně spojena pouze s osobou autora a v případě jeho smrti zaniknou. Naproti tomu *výlučných majetkových práv* se mohou po smrti autora domáhat i jeho dědici, resp. jen tato práva lze dědit. Jediným originárním subjektem těchto práv však vždy bude jejich autor¹¹².

aa) Osobnostní práva

O osobnostních, nebo také morálních právech jsme již uvedli, že jsou vlastní jen samotným autorům. Nemohou je převést nebo se jich vzdát, ani jinak pořídit pro případ smrti. U nás jsou upravena v § 11 autorského zákona.

Především má autor databáze *právo domáhat se svého autorství* (§ 11 odst. 2 AZ). To se uplatňuje samozřejmě hlavně v případech, kdy je za autora databáze označen někdo jiný, nezávisle na tom, zda úmyslně nebo omylem, nedopatřením. Právo domáhat se autorství by mělo bránit jednání, které se nazývá také plagiátorství. Takto označené dílo způsobuje zásah do autorových práv i když on sám by neuvedl své vlastní jméno, ale jméno smyšlené (tzv. pseudonym) anebo by dílo ostalo neoznačené (anonym). Zároveň však nesprávné označení autora díla může zasahovat do práv

111 § 88 an. AZ

112 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

osoby, která byla za autora označena. Tato osoba má také právo se tomu bránit¹¹³, ale ne na základě autorského práva. Toto právo jí falešným označením vůbec nevzniklo a proto nemůže na svou obranu využít institutu autorského práva. Její právo je založeno všeobecnými osobnostními právy (právy na ochranu osobnosti), tedy z titulu práva občanského. Znovu zdůrazníme, že osobnostní práva, do kterých právo domáhat se autorství beze sporu patří, náleží jenom autorovi a jsou nepřevoditelná.

S právem osobovat si autorství souvisí tzv. *právo na autorské označení*. Autor se tak může rozhodnout, jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při prvním zveřejnění jeho díla, tj. zda pod pravým (občanským) jménem, anonymně, či pod pseudonymem¹¹⁴.

Odst. 1 § 11 AZ poskytuje autorovi *právo zveřejnění díla*. Jde o základní osobnostní právo, které znamená, že autor se může rozhodnout, zda a jak své dílo zpřístupní poprvé veřejnosti, tedy z negace tohoto ustanovení se dá vyvodit, že zhotovením databáze vznikají autorovi jeho práva k dílu, ale nevzniká mu povinnost svoje dílo také uveřejnit, zpřístupnit.

Zveřejněním díla zákon rozumí první oprávněné veřejné přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání, či jiné zpřístupnění veřejnosti (§ 4 AZ). *Veřejnost* v zákoně definována není a ne vždy tento pojem znamená to samé v jiných právních předpisech. Vesměs půjde o všechny členy veřejnosti jako osoby individuálně neurčené, ale zahrnuty jsou i osoby individuálně určené, které o to požádají (on demand transmise)¹¹⁵. Na zveřejnění databáze je tak potřeba splnit tyto zákonné podmínky:

- a) zveřejnění, a to první v pořadí,
- b) veřejnost a
- c) oprávněnost takového jednání,

příčemž se tak může stát i prostřednictvím internetu, tedy v

113 na myslí máme ty případy, kdy se bude jednat o dílo hanlivé, nebo také, které může takto označenou osobu poškodit na cti apod.

114 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

115 tamtéž

nehmotné podobě. Zveřejnit konkrétní dílo je možné jen jednou, jde tedy o jednorázový akt.

Právo na nedotknutelnost autorova díla má chránit jeho integritu. Odst. 3 § 11 stanovuje výčet jednotlivých práv demonstrativně. Databáze je nedotknutelná třeba tak, že k tomu, aby mohla být změněna, anebo jiným způsobem zasažena je potřeba souhlasu autora. Dále se jí nesmí dotknout způsob jejího užívání tím, že by se tak snižovala její hodnota (jak materiální, tak morální).

V návaznosti na tento zákaz pak zákon umožňuje autorovi právo dohledu nad tímto užíváním díla třetí osobou. Toto právo se nazývá také *autorský dohled*. Autorský dohled není možné uplatňovat v případech, kdy to není možné ze samotné povahy díla nebo když nelze spravedlivě po uživateli požadovat, aby takový dohled umožnil. V souvislosti s licenční smlouvou nakladatelskou, sem patří i právo provedení autorské korektury¹¹⁶.

Nedotknutelnost databáze se může projevovat také po smrti autora, a to stanovením zákazu osobovat si autorství k ní a při každém jejím užití na ní musí být uvedeno jeho jméno (kromě případů, kdy dílo bude anonymní). Zákaz užití databáze způsobem snižujícím její hodnotu taktéž platí i po smrti autora. Ochrany se může i po uplynutí doby trvání majetkových práv domáhat především kterákoli osoba blízká ve smyslu § 116 OZ. Specialitou je, že oproti okruhu oprávněných osob u všeobecných osobnostních práv, je okruh oprávněných z autorských děl širší, protože vznikají i osobám, které se stanou příbuznými k autorovi v řadě přímé v budoucnu¹¹⁷.

bb) Majetková práva

Tato práva se od osobnostních práv odlišují hlavně tím, že prvotně sledují hospodářské zájmy autorů z využívání jejich

116 § 56 odst. 4 AZ

117 Kříž, J., Holcová, I., Korda, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2005

výtvorů třetími osobami. Jsou to práva, kterými může autor disponovat. Nemůže se jich však vzdát, jsou nepřevoditelná a nepostižitelná výkonem rozhodnutím. Majetková práva jsou však předmětem dědictví. Zdělila-li autorova práva právnická osoba, která zanikla bez právního nástupce, případnou majetková práva státu. Pro dědice pak platí ustanovení zákona o autorovi, pokud z jejich povahy nevyplývá něco jiného (§ 26 odst. 4).

V první řadě má autor databáze *právo dílo užit*. Nezáleží na tom, jestli je dílo užíváno v hmotné nebo nehmotné podobě, stejně tak, jestli je užíváno veřejně nebo neveřejně. Užití opět zákon nedefinuje. § 12 AZ pak jednak vyjmenovává způsoby, kterými může autor nebo další oprávněné osoby s databází zacházet, jednak v odstavci 5 stanoví neúplnost tohoto výčtu. Zákon tedy obecně chápe užití jako zpřístupňování díla veřejnosti (také v souladu s mezinárodní terminologií). Typickým užitím databáze jsou např. její rozmnožování, rozšiřování (tj. prodej nebo jiný převod vlastnického práva k originálu), pronájem, případně vystavování.

Autor může svou databázi užit i v přetvořené podobě (např. ve spojení s jiným dílem nebo s jiným souborem). I přesto, že toto právo má silně osobnostní jádro, pořád se jedná o právo majetkové, protože *právo na zpracování* (přetvoření) nelze pod osobnostní práva zařazovat. Avšak lze říci, že autor při výkonu svých majetkových práv vykonává též práva osobnostní¹¹⁸.

Naopak, práva autora nejsou dotčena, když někdo užije databázi pro vlastní potřebu bez úmyslu dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu (§ 30 odst.1 AZ), neboť takové užití se nepovažuje za užití ve smyslu § 12 an. AZ. V případě elektronických databází to však neplatí a jejím užitím bude také zhotovení její rozmnoženiny nebo napodobeniny pro osobní potřebu.

Jakékoli užití nad rámec této osobní potřeby fyzické osoby již porušuje autorská práva a je právem postižitelné. Bez

118 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

udělení povolení k užití databáze smí z ní třetí osoba čerpat jen v zákonem stanovených případech¹¹⁹.

Dalším majetkovým právem autora je právo užití databáze smluvně povolit další osobě nebo osobám. Toto právo nazýváme také *licencí*. Jde o dvoustranný právní úkon - smlouvu licenční. Práva k užití databáze nelze udělit jednostranným právním úkonem. V zásadě je ke každému jednání vyžadován souhlas, to neplatí ale, když je jednání s původním jednáním funkčně spojeno, kdy je tedy buď jeho předpokladem (např. rozmnoženiny pro rozšiřování díla) nebo důsledkem (sdělování díla veřejnosti).

Poskytnutím licence autorské právo nezaniká, autor má však povinnost strpět zásah do práva databázi užít jinou osobou v rozsahu poskytnutém ve smlouvě. Tím, že zákon je koncipován na principu konstitutivního převodu práva a na principu nezcizitelnosti majetkových práv, translativní účinek převodu se neuplatní, proto úplný převod práv k dílu není možný¹²⁰.

V souvislosti s právem na rozšiřování díla, tedy i databáze, se uplatňuje tzv. zásada vyčerpání práva, která autorova práva omezuje tak, že když on sám prvně prodá, nebo jinak převede vlastnické právo k originálu nebo rozmnoženině v hmotné podobě, nebo se tak stane s jeho souhlasem na území členských států Evropských společenství nebo smluvních států Evropského hospodářského prostoru, kontrola prodeje se tím vyčerpala a nadále s hmotným substrátem oprávněně nakládá jeho vlastník¹²¹.

cc) Trvání autorských práv

U nás zachovávaná koncepce dualismu autorských práv má mimo jiné také za následek, že obě podmnožiny práv autora mají rozdílnou dobu trvání. Z logiky věci plyne, že ta oblast oprávnění autora, která má výsostně osobnostní povahu, bude

119 např. zákonné licence, nebo případy volných užití díla, když třeba vyprší doba trvání majetkových práv k dílu. Tehdy se pak jedná o mimosmluvní užití.

120 Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, svazek III, třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha ASPI, 2002

121 § 14 odst. 2 AZ

těsně navázaná na jeho osobu a tak je životnost těchto práv omezená jenom na délku autorova života (§ 11 odst. 4 AZ). Ani smrt autora však není tichým svolením k osobození si autorství jinou osobou, případně k užití díla způsobem znevažujícím jeho výtvor, nebo jeho samotného.

U majetkových práv je situace poněkud odlišná, proto se doba trvání musela výslovně stanovit. Činí tak § 27 v odstavci 1 a dobu trvání stanovuje tak, že majetková práva autora jsou chráněna po dobu jeho života a 70 let po jeho smrti. Kdyby se jednalo o dílo, které bylo vytvořeno v součinnosti více spoluautorů, počítá se tato doba od smrti toho z nich, který ostatní přežil. Takto stanovená doba platí obecně, pokud není dále stanoveno jinak.

Jinak je stanovena rozhodná událost pro počátek trvání pro díla anonymní i pseudonymní, kde trvají po 70 let od oprávněného zveřejnění. I v tomto případě však platí výjimka, a sice, že pokud je i přesto jméno autora takové databáze známo nebo se veřejně sám prohlásí, bude se doba trvání řídit obecným určením (odst. 1 § 27 AZ).

Majetková práva, pro jejichž trvání je rozhodné zveřejnění databáze zanikají uplynutím doby 70 let, pokud v jejich průběhu nebyla zveřejněna a stává se tak dílem volným.

Kdyby ale databáze byla v průběhu 70 let od vytvoření prvně zveřejněna, počítá se doba od okamžiku prvního zveřejnění. Vždy ale počíná od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání. Tak např. kdyby autor databáze zemřel 27.5.2003, doba sedmdesáti let začne 1.1.2004. Ale kdyby jeho databáze do té doby nebyla zveřejněna a stalo by se tak např. 28.2.2006, počne tato doba běžet až 1.1.2007.

b) Omezení autorského práva

V určitých případech dochází k situacím, kdy i absolutní povaha autorského práva je zákonem prolomena a autor musí do svých práv strpět zásahy. Tyto případy jsou však taxativně

dány. Jsou-li založeny rozhodnutím samotného autora, kdy sebe na svých právech omezit chce, čili jedná dobrovolně, jde o omezení smluvní.

aa) Omezení autorských práv ex lege

Výjimky a omezení autorského práva je možné uplatňovat pouze tehdy, pokud jsou stanoveny zákonem a nejsou v rozporu s běžným způsobem užití databáze. Nesmí se také nepřiměřeně dotýkat oprávněných zájmů autora. Omezení ex lege jsou upraveny v § 29 an. AZ.

- užití chráněné databáze pro osobní potřebu
- užití chráněné databáze na základě zákonné licence
- užití databáze, která se stala volným dílem

Osoba od autora odlišná je oprávněná užit chráněnou databázi bez jeho souhlasu ze zákona např. tehdy, když užívá databázi jen pro osobní potřebu, nebo takové jednání zákon za osobní potřebu nepovažuje za podmínky neužití databáze ke komerčním účelům (§ 30 odst. 1 AZ). Toto užití je bezúplatné a nevztahuje se na elektronické databáze.

Dále není zásahem do autorských práv, když osoba od autora odlišná databázi užívá na základě zákonné licence (např. katalogová). K databázím se vztahuje zejména zákonná licence upravena § 36 k soubornému dílu, kdy v případě, že ji oprávněný uživatel užívá za účelem přístupu k jeho obsahu a pro jeho běžné využívání, nemůže být nařčen z jejího neoprávněného užívání. Tohle omezení, v zásadě jako jediné, platí i pro elektronické databáze.

Do skupiny zákonných licencí k databázím patří také užívání databází nevýdělečnými vzdělávacími nebo kulturními zařízeními, které si např. zhotoví rozmnoženinu pro své archivní nebo konzervační účely (podrobněji viz § 37 AZ) nebo pro potřeby zdravotně postižených (§ 38 AZ). Zásadně jsou tato zařízení

také oprávněna rozmnoženiny, ale i originály databází půjčovat. Počítačové programy nebo rozmnoženiny zvukového či zvukově obrazového záznamu nebo jejich rozmnoženiny však jen se souhlasem autora.

Zákonná licence se vztahuje i na tzv. školní díla. To jsou díla vytvořená žákem nebo studentem v rámci plnění jeho školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke školskému nebo vzdělávacímu zařízení. Na základě zákonné licence k dílům školním pak může např. škola nebo univerzita použít databázi v rámci těchto podmínek vzniklou pro potřeby výuky nebo k vlastní vnitřní potřebě (§ 35 odst. 3 AZ).

Konečně, posledním okruhem zákonných licencí, které se mohou dotýkat oblasti databází, jsou citace. To se týká zejména užití výňatků a užití databází ke vzdělávacím, úředním, zpravodajským účelům, nebo v hromadných sdělovacích prostředcích¹²².

Oblast zákonných licencí v autorském zákoně, tedy výčet omezení práv autora, je trochu širší oproti omezením, které stanoví směrnice o právní ochraně databází. Tyto případy však sama připouští, když po tom, co vypočítává oblasti, ve kterých lze omezení učinit nad stanovený rámec a stanovuje, že autorskoprávní omezení právních řádů členských států existujících již před účinností směrnice mohou být nadále aplikována. V našem případě jde o právě uvedené instituty uvedené v §§ 29-39 AZ.

V případě volného díla jde o to, že majetková práva k databázi zanikla uplynutím času (§ 28 odst. 1 AZ,) a tak může dílo každý bez dalšího užít, přičemž, když půjde o nezveřejněné dílo, ten kdo ho zveřejní nabývá výlučná majetková práva v rozsahu, v jakém by je měl autor, kdyby ještě trvala¹²³. Ani uplynutí doby trvání autorských práv, ani smrt autora však automaticky nedovolují, aby databáze byla užita způsobem snižujícím její hodnotu.

122 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, 2003

123 takhle nabytá práva pak trvají 25 let od zveřejnění (§28 odst. 3 AZ)

bb) Omezení autorského práva autorem

Jak již bylo řečeno výše, jedním ze základních majetkových oprávnění autora je udělit povolení jiné osobě k užití jeho díla. Tehdy je pak autor povinen strpět zásahy do tohoto práva jinou osobou, samotné právo mu však nezaniká. Děje se tak na základě dvoustranného právního úkonu, pro autorské právo velice typického, a sice licencí. Jsou to smlouvy, kde se autor dobrovolně relativně k třetí osobě, nebo osobám omezuje ve výkonu svých práv. Výkon práva užít databáze pak může požívat i právnická osoba, které autor licenci poskytl.

4. Zvláštní právo pořizovatele databáze

Systematické řazení zvláštního práva pořizovatele databáze do autorského zákona může navádět k tomu, že předmětem této ochrany mohou být jen autorským právem chráněné databáze. Není tomu tak, protože povaha databáze jako díla není podmínkou. Tato práva se spíše vztahují k osobě pořizovatele, který, jak jsme také již víckrát uvedli, do pořízení databáze vložil určitou investici.

Právo poskytuje pořizovateli ochranu před vytěžováním nebo zužitkováním databáze, do které podstatně investoval. Primárně se tak chrání ty databáze, na které se autorské právo nevztahuje¹²⁴, protože ochrana prostřednictvím alternativních institutů doposud nepostačovala. Z mnoha právních aspektů má relativně blízko k ochraně proti nekalé soutěži, neboť zakládá odpovědnostní vztahy a postihuje neoprávněná jednání. Sekundárně se chrání i obsah databází¹²⁵.

Ochrana podle § 88 an. může existovat souběžně s autorským právem k téže databázi, resp. dílům do ní zařazeným.

124 např. elektronické

125 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, Praha, 2003

a) Obsah zvláštního práva

Požizovatel má především právo bránit neoprávněnému vytěžování nebo zužitkování obsahu databáze. Vytěžováním rozumíme jakkoli provedený i dočasný přepis obsahu, nebo jeho podstatné části na jiný podklad, tedy vytvoření rozmnoženiny. Rozmnoženina slouží k dočasnému nebo trvalému, přímému nebo nepřímému zpřístupňování obsahu databáze. To se může dít např. způsobem rozšiřování, kde je rozmnoženina databáze v hmotné podobě nabízena a je možné získat vlastnické právo k jejímu hmotnému substrátu. Zužitkováním se rozumí zpřístupnění obsahu databáze veřejnosti libovolným způsobem přenosu. K tomu může dojít také on-line, což zaručuje komukoli přístup k databázi, nezávisle na místě nebo času.

b) Omezení práva sui generis

Požizovatelovo zvláštní právo není neomezené. Právo mu sice ani poskytnutím oprávnění k výkonu svých práv jinému nezaniká, je ale povinen do něho strpět zásahy. Zejména je povinen strpět užívání nepodstatné části databáze ve formě vytěžování nebo zužitkování za podmínky, že je užívána přiměřeně a běžně, ne opakovaně nebo systematicky a nedotýká se oprávněných zájmů pořizovatele. Není povinen strpět užívání, které je naopak opakované¹²⁶, systematické, na újmu jeho zájmům, nepřiměřené či ne běžné. Tehdy se už jedná o právem postižitelný zásah do jeho oprávnění.

5. Formy ochrany (právní nároky)

Formy, neboli také prostředky ochrany jsou demonstrativně vypočteny v § 40 an., v díle 5 autorského zákona. Uvedená ustanovení odpovídají také úpravě Dohody TRIPS (The Agreement on

126 Neplatí pro půjčování ve veřejné knihovně

Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights)¹²⁷, která ve své části III upravuje prostředky dodržování těchto práv. Z toho důvodu bylo třeba upravit soukromoprávní nároky autorů v souladu s touto dohodou. Jednotlivé nároky mají jak osobnostně právní tak majetkově právní povahu. Mimo jiné měla také vliv na směrnici 96/9/ES v tom smyslu, že ochranu rozšířila i na jiné než elektronické databáze.

Uvedený katalog nároků je použitelný tehdy, kdy je do autorových práv neoprávněně zasaženo, tedy byly již porušeny, nebo v případě, že takové porušení ještě jen hrozí. Oproti předchozí platné právní úpravě¹²⁸ jde o značně rozšířený katalog s tím, že současně platná úprava také rozšířila okruh aktivně legitimovaných osob k využití těchto institutů. Povahu nároků je možno rozpoznat jako:

- určovací (písm. a) odstavce 1 § 40),
- zdržovací (písm. b) odstavce 1 § 40),
- odstraňovací (písm. d) odstavce 1 § 40), a
- satisfakční (písm. e) odstavce 1 § 40)

V odstavci 1 písm. a) paragrafu 40 má autor právo především k určení autorství. Jde o tzv. určovací nárok, který byl do AZ zařazen výslovně hlavně z důvodu praktických problémů, které nastávaly podle předchozí úpravy. V některých případech bylo totiž nesprávně dovozováno, že jde o určení existence právního vztahu nebo práva ve smyslu žaloby na určení podle § 80 písm. c) OSŘ se všemi důsledky z toho plynoucími, tedy včetně nutnosti prokazování naléhavého právního zájmu na takovém určení¹²⁹.

Písmeno b) odstavce 1 se pak věnuje různým formám protiprávního jednání, kterému možno zabránit zdržovacími

127 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, 15. 4.1994, Marakéš. Byla podepsána v souvislosti s dohodou o zřízení Mezinárodní obchodní společnosti jako její příloha a byla inspirovaná Bernskou úmluvou. U nás publikována pod č. 191/995 Sb.

128 zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon)

129 Kříž, J., Holcová, I., Korda, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2001

nároky, přitom toto jednání vůbec nemusí dosahovat stupně porušení, ale stačí jen ohrožení resp. hrozící opakování ohrožení práva. Specifikace těchto jednání přispívá ke zlepšení aplikace práva v praxi zvláště pak ke správné a jednoznačné formulaci žalobních petitů¹³⁰.

Odpovědnost za zásah, čili porušení práva, má objektivní povahu, takže zavinění uživatele se nezjišťuje a postačí výsledek jeho jednání. Zdržovací návrh je možné úspěšně požadovat, pokud zásah do práva trvá nebo reálně hrozí. Uplatňování zdržovacích nároků pak může mít podobu zákazu:

- i) *ohrožení* práva (včetně hrozícího opakování)
- ii) neoprávněné *výroby* originálu, rozmnoženiny, nebo napodobeniny díla
- iii) neoprávněného obchodního *odbytu, dovozu* nebo *vývozu* originálu, rozmnoženiny, nebo napodobeniny díla
- iv) neoprávněného *sdělování* díla veřejnosti, jakož i
- v) neoprávněné *propagace* (včetně inzerce nebo reklamy)

Pokud zásah ani hrozba neexistují, resp. již netrvaly nebo nehrozí, uplatnění zdržovacího nároku není na místě. V takových případech je možné použít nároků odstraňovacích, satisfakčních, institutu náhrady škody, nebo nároku na vydání bezdůvodného obohacení¹³¹.

Nároky na odstranění následků vzniklých z protiprávního jednání jsou upraveny pod písmenem d) zmiňovaného odstavce a mají jednoznačně reparační funkci. Z povahy věci tak může jít samozřejmě jenom o odstraňování následků z porušení práva, nikoli z jeho ohrožení. K tomu je potřeba říci, že i když porušování samotné již trvat nemusí, k tomu, aby byl nárok přiznán musí trvat následek tohoto porušení. Opět demonstrativně pak zákon uvádí způsoby, jakými je na žádost autora možné tyto následky odstranit:

130 tamtéž

131 Kříž, J., Holcová, I., Korda, J., Křest'ánová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2005

- i) stažením z obchodování (rozuměj skoupením) nebo z jiného užití,
- ii) zničením,

a to nejen neoprávněně zhotovených rozmnoženin nebo napodobenin díla, ale i pomůcek sloužících k odstranění technické ochrany děl (v souvislosti s § 43).

Na druhé straně zákon ale neopomíjí třetí osoby, které by mohly bez svého zavinění na takové jednání doplatit a tak v odstavci 2 § 40 stanoví, že kromě toho, že opatření uvedené pod písmenem d) musí být přiměřené závažnosti porušení práva, dává pokyn soudci, aby přihlédl k zájmům třetích osob, především spotřebitelů, a k zájmům osob jednajících v dobré víře.

Co se satisfakčních nároků týče, ustanovení písm. e) výslovně stanovuje jenom dvě formy, přičemž ale jejich výčet není taxativní. Tento institut souvisí s vnitřním, duševním vztahem autora k jeho dílu, jakéhosi morálního zadostiučinění v případě, že byla jeho práva zasažena (opět nikoli jenom ohrožena), a proto jde o náhradu nemajetkové újmy takto způsobené. Přiměřené zadostiučinění lze tak poskytnout buďto ve formě omluvy, jako *satisfakci morální* nebo kdyby tato vzhledem k závažnosti vzniklé újmy, nebo k okolnostem, za kterých k zásahu do práva došlo, případně vzhledem k subjektivní stránce případu (tj. zavinění) nepostačovala, je možné také přiznání *satisfakce materiální* - v penězích. Výši na základě právě vyjmenovaných kritérií stanovuje soud, přičemž ale není vyloučena dohoda o narovnání mezi stranami sporu.

Určitý morální aspekt lze spatřovat také v ustanovení odstavce 3, kde obdobně jako v právu soutěžním, má soud možnost přiznat v rozsudku autorovi právo, aby byl uveřejněn na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, případně určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění. To vše jenom za předpokladu, že návrhu autora bylo rozsudkem vyhověno.

Autorovi přísluší také nárok na vydání bezdůvodného

obohacení, nebo na náhradu škody, které se řídí zvláštními právními předpisy¹³². Zatímco v případě prvním se odpovědnost zakládá, shodně s odpovědností za zásah do práva popsané výše, na principu objektivním (odpovědnost za výsledek)¹³³, v případě náhrady škody se odpovědnost posuzuje subjektivně (odpovědnost za zavinění), v souladu s obecnými předpisy, ze kterých tento institut vychází¹³⁴.

Nárok na *vydání bezdůvodného obohacení* má za úkol ošetřovat ty situace, kdy se odpovědná osoba v důsledku nezaplacené odměny autorovi bezdůvodně obohatí na jeho úkor. Tak, jak je tento institut nastaven dnes (§ 40 odst. 4 AZ), pod sebe vtáhnul ty případy, které doteď byly posuzovány v rámci staré úpravy jako nároky autora na odměnu. Ta měla povahu absolutní, tedy zahrnovala jakékoli případy užití díla, i neoprávněné, za které autorovi příslušela odměna. Dnes je ten, kdo neoprávněně nakládá s databází povinen namísto odměny vydat autorovi bezdůvodné obohacení, navíc ve výši dvojnásobku odměny, která by byla za získání licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem, a má tedy represivní význam. Toto ustanovení sankcionuje uživatele, který databázi užívá, aniž by k tomu měl příslušnou licenci^{135 136}.

Dále je pak neoprávněným užitím databáze v tom samém ustanovení založen nárok na *náhradu škody*. Škodou se míní skutečně ušlý zisk, který mu ušel proto, že užití nerealizoval v důsledku protiprávního jednání sám. Tady se autor může místo skutečně ušlého zisku domáhat náhrady ve výši odměny, která by byla obvyklá za získání licence v době neoprávněného nakládání s databází.

Další nárok autora spočívá v možnosti domáhat se sdělení údajů o původu neoprávněně zhotovených rozmnoženin, o způsobu

132 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

133 §§ 451 - 459 OZ

134 § 420 an. OZ

135 Kříž, J., Holcová, I., Korda, J., Křesťanová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2001

136 Důvodová zpráva k autorskému zákonu

jejich užití a o totožnosti osob, které se neoprávněného zhotovení rozmnoženin účastní, jakož i uveřejnění vykonatelného předběžného opatření nebo pravomocného rozsudku. Je upraven pod písmenem c) odstavce 1 § 40 a jde o tzv. *právo na informace*.

Pokud se jedná o instituci příslušnou k rozhodování o výše zmíněných nárocích, dle § 9 odst. 2 b) OSŘ rozhodují ve sporech

- o nárocích vycházejících z autorského zákona,
- o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona, a
- o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona

jako soudy prvního stupně soudy krajské. Věcná příslušnost krajského soudu se vztahuje i na spory o nároky na náhradu škody, i když citované ustanovení tuto možnost neuvádí výslovně. Odvozuje se tak z toho, že jde o nárok z ohrožení nebo poškození práv podle autorského zákona.

Ustanovení § 41 upravuje způsob uplatnění nároků uvedených v § 40, jestliže autor udělil jiné osobě výhradní oprávnění nebo je takové osobě svěřen výkon jeho práv ze zákona.

Ustanovení § 42 uvádí opatření, kterých se autor, jiný nositel práv nebo osoba v zákoně uvedená může domáhat na celních orgánech. Navazuje na úpravu v rámci zákona č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví a o změně některých dalších zákonů.

Ustanovení § 43 oproti předcházející úpravě zpřesňuje jednání, které také zasahují do autorského práva. Zákon v tomto ustanovení poskytuje autorským právům stejnou ochranu proti zneužití prostředků sloužících k ochraně, jakou poskytuje proti neoprávněnému užití díla, protože za neoprávněný zásah považuje taktéž jednání, které sice nejsou užitím díla, avšak mají za cíl umožnit nechráněný přístup k dílům překonáním překážek, jejichž účelem je zabezpečit jejich ochranu¹³⁷. Bližší

137 KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDA, J., KŘEŠŤANOVÁ, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2001

pojednání o technických prostředcích ochrany viz v bodě 7 této kapitoly.

Pokud jde o ochranu elektronické informace o identifikaci práv (§ 44), vyhovuje ustanovení Smlouvě WIPO o právu autorském a směrnicí ES o informační společnosti¹³⁸.

Pro ochranu zvláštního práva pořizovatele databáze platí uvedená ustanovení přiměřeně na základě § 94 AZ.

6. Předběžná opatření a promlčení nároků

V případě, že se uplatňuje ochrana autorského práva a je potřeba prozatímně upravit poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl jinak ohrožen má soudce po ruce institut předběžného opatření, a to jak před zahájením (§ 74 an. OSŘ), tak v průběhu (§ 102 an. OSŘ) soudního řízení. V § 75 odst. 4 je upravena soudcovská lhůta k rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření, přičemž její zakotvení v zákoně tak dostává značný význam v souvislosti s prosaditelností práva. Rozhodnuto musí být bezodkladně, nejpozději pak do 7 dnů poté, co byl návrh podán. Z demonstrativního výčtu jednotlivých předběžných opatření má pro autorské právo aplikační význam ustanovení § 76 odst. 1 písm. e) a f)¹³⁹.

Doba promlčení majetkových (včetně satisfakčních) nároků z autorského práva se řídí ustanoveními § 101 - 104 OZ. Kromě nároků z bezdůvodného obohacení a na náhradu škody, kdy je promlčecí lhůta zvláštní, platí pro ostatní nároky promlčecí lhůta obecná, která činí tři roky a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Nároky z bezdůvodného obohacení a z náhrady škody se promlčují jednak po uplynutí subjektivní lhůty¹⁴⁰, která trvá 2 roky, jednak v lhůtě objektivní¹⁴¹, která trvá 3 roky. V případě, že bude při těchto jednáních zjištěn úmysl, činí však deset let.

138 Důvodová zpráva k autorskému zákonu

139 písm. e) uložení účastníku, aby s určitými věcmi nebo právy nenakládal; písm. f) aby něco vykonal, něčeho se zdržel, nebo něco snášel

140 ode dne, kdy se poškozený o škodě, resp. bezdůvodném obohacení a odpovědné osobě dozvěděl

141 ode dne, kdy ke škodě, resp. k neoprávněnému majetkovému prospěchu došlo

7. Exkurs: Ochrana technickými prostředky

V době prudkého rozvoje možností přístupu k autorským dílům a usnadnění pořízování rozmnoženin autorských děl a jiných užití, daných úrovní techniky, je technická a technologická ochrana děl velmi významným prostředkem zajištění práv autorů. Rozvoj moderních forem šíření autorských děl zároveň přinesl možnost, jak toto rozmnožování kontrolovat. To přivedlo autory a právníky na počátku 90. let myšlence přenést dosavadní právní ochranu předmětů autorského práva na ochranu technickou, přičemž i tato by se stala předmětem ochrany¹⁴².

Zásadním instrumentem obsahujícím obecnou úpravu právní ochrany technické je Smlouva Mezinárodní organizace duševního vlastnictví o právu autorském¹⁴³. Ve svém čl. 11 stanoví: „Smluvní strany stanoví přiměřenou právní ochranu a účinná právní opatření proti obcházení technických prostředků, jež používají autoři v souvislosti s výkonem svých práv podle této Smlouvy nebo podle Bernské úmluvy, a která omezují nakládání s jejich díly, k nimž příslušní autoři nedali souhlas nebo která nejsou dovolena zákonem“. Toto poněkud vágní ustanovení tak vytváří prostor pro členské státy, aby si samy vybraly, co pod přiměřenou ochranou rozumí. Zároveň oproti původnímu návrhu znění tohoto ustanovení se okruh nedovolených jednání zúžil o přípravná jednání k obcházení, i když výklad se bez zahrnutí i jednání přípravných neobejde, protože by jinak jednání zahrnutá pod ochranu soukromí nebyla postižitelná.

Rušitel práva je v těchto případech ten, kdo obchází účinné technické prostředky ochrany práv podle autorského zákona, ale také ten, kdo např. vyrábí, dováží, prodává nebo propaguje, rozšiřuje nebo přijímá zařízení, výrobky nebo součástky, které jsou určeny, či vyráběny k tomu, aby umožňovaly nebo usnadňovaly obcházení účinných technických prostředků. Jinými

142 Dobeš, Petr: Technické prostředky ochrany autorských práv z pohledu mezinárodního, evropského a českého práva po zásadní novele autorského zákona – 1.část, Právní rozhledy, č. 17/2006, str. 619 - 623

143 WCT – World Copyright Treaty

slovy, buďto půjde o osobu, která přímo takové prostředky obchází nebo o osobu, která je vyrábí nebo jinak nakládá s pomůckami, které toto obcházení umožňují. Účinnými technickými prostředky rozumí odstavec 3 jakoukoli technologii, zařízení nebo součástku, která je při své obvyklé funkci určena k tomu, aby zabraňovala nebo omezovala takové úkony ve vztahu k dílům, ke kterým autor neudělil oprávnění, jestliže užití díla může autor kontrolovat uplatněním kontroly přístupu nebo ochranného procesu, jako je šifrování, kódování nebo jiná úprava nebo uplatněním kontrolního mechanismu rozmnožování.

Pro účely této práce je pak asi v souvislosti s technickou ochranou důležité upozornit i na to, že technický pokrok působí i zde. To znamená, že i prostředky technické ochrany databází časem pozbývají požadovaný stupeň bezpečnosti a proto i tyto je potřeba chránit právem.

IV. Alternativní způsoby řešení sporů

Tradičním způsobem řešení případných konfliktů v oblasti autorského práva je instanční postup v rámci soudnictví, který má pevně stanovená pravidla procesními zákonnými normami, které se někdy mohou zdát až příliš tvrdé.

Nesoudní varianty urovnávání sporů ponechávají stranám poměrně širokou možnost kontroly nad hledaným řešením. Závěry příslušných orgánů nejsou pro strany závazné a účelem činnosti třetí strany je dosažení dohody namísto určení vítěze a poraženého, což může být pokládáno za faktor umožňující další pokračování dosavadních sporem narušených právních vztahů¹⁴⁴.

V praxi se ukázalo, že nepostačuje přijmout kvalitní právní úpravu k ochraně duševního vlastnictví, ale současně je třeba nalézt efektivní nástroje k boji proti padělání a pirátství. Rozdíly v národních právních úpravách v členských státech EU ztěžují účinné vynucení práv k duševnímu vlastnictví. Takové rozdíly v právních úpravách byly využívány porušovateli práv,

144 Winterová, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*, 3. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha, a.s., 2004

kteří svou pirátskou činnost soustředili do zemí s méně účinnou ochranou. To negativně ovlivňuje obchod mezi členskými státy EU¹⁴⁵.

K nejčastěji používaným alternativním metodám řešení sporů z práv duševního vlastnictví patří tradičně arbitráž (neboli rozhodčí řízení) a mediace.

V. Závěr

Současná úprava autorského práva resp. právního režimu databází platného v České republice i na územích členských států EU se díky zkušenostem a potřebám jeho uplatňování v praxi začala spíše orientovat na ochranu investic vložených do jejich pořízení než již na tradičně ochraňované předměty tohoto odvětví práva, tj. tvůrčích díl samotných.

Nejvíce se to projevilo právě zařazením institutu zvláštního práva pořizovatele databáze do právního řádu, který zároveň doplnil tradiční způsob autorskoprávní ochrany databází o nový způsob ochrany tím, že nadále je kromě její struktury možné chránit i její obsah (bez ohledu na to, jestli jsou zároveň individuálně chráněny zařazené prvky), jednak umožnil rozšíření práv z databází i na další subjekty, které z nich dříve neopodstatněně vylučoval.

Problematika právního režimu ochrany databází našla svou další dimenzi v souvislosti s internetem a on-line přístupy, kde bylo nutné přehodnotit koncepci dosavadní právní úpravy s ohledem na rozmach tzv. internetového pirátství a jiných jednání zasahujících do práv autorů a pořizovatelů databází¹⁴⁶.

I když právní ochrana pořizovatele databáze není standardní autorskoprávní ochranou, debata o její potřebnosti probíhá i mimo evropský kontinent, zejména v USA jako největším producentem databází ve světě. Na druhé straně přemrštěnost ochrany, kterou tento institut poskytuje pořizovatelům

145 Černý, M.: Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví. Právní obzor, 88, 2-3/2005, str. 187-192

146 návratnost investice lze z části zabezpečit sponzorstvím a u on-line databází také vytvořením reklamních ploch.

databází, posunul mísky vah více v jejich prospěch na úkor samotných uživatelů a nepřímo brzdí společnost v jejím rozvoji a pokroku¹⁴⁷. I z těchto důvodů je pak zájem na hledání nových resp. alternativních způsobů úpravy této složité problematiky.

Nejčastější alternativou bude asi doplnění o ochranu smluvní, podle které je uživatel oprávněn k určitému chování a v případě, že ho poruší, je pořizovatel oprávněn ho postihnout. Tyto vztahy jsou však zásadně relativní, což znamená, že nepůsobí vůči třetím osobám. Většinou je v těchto případech vhodné doplnit ochranu o technologické prostředky ochrany, které jsou schopné bránit nekontrolovatelnému užívání databází¹⁴⁸.

Spíše preventivně pak působí úmyslné vkládání nebo neopravování drobných chyb, typicky přesmyček, nebo v rámci obsluhy databází prostřednictvím počítačových programů vkládání nadbytečných dat do nich, které v případě potřeby významně ulehčují prokazování užití databází¹⁴⁹.

Dalším možným způsobem ochrany je využití institutů soutěžního práva. Nejvhodnější to bude ve vztazích vznikajících mezi soutěžiteli, protože úprava soutěžního práva se na uživatele nevztahuje.

Některé jiné způsoby ochrany práv k databázím však nedosahují rozsahu, který by byl obecně dostatečnou alternativou pro tyto účely. Jde třeba o institut know-how, který je spíš principem opačným k tomu, co upřednostňuje v uvažovaných případech právo autorské, protože databáze chrání před zveřejněním, co autorské právo naopak, přímo předpokládá, a dále například skrze známkové právo¹⁵⁰.

Úvahou de lege ferenda do budoucna by také mohlo být využití nebo změna některých již existujících institutů autorského práva také pro oblast databází, například zavedení odměn z jejich rozšiřování, tak jak je to obvyklé třeba u jiných

147 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, Praha, 2003

148 tamtéž

149 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, Praha, 2003

150 tamtéž

druhů děl. Organizačně však nejde o jednoduchou záležitost, protože neexistuje kolektivní správce práv pořizovatelů databází, který by práva na odměnu vykonával, a potíže dále souvisí s obtížností postihu sdělování databází veřejnosti v počítačové síti¹⁵¹.

Autorské právo zůstává však nadále nejvýznamnějším nástrojem a zároveň nejvhodnějším prostředníkem mezi osobními a materiálními zájmy nositelů práv a veřejným zájmem, kdy jeho hlavním úkolem je podporovat tvůrčí schopnosti autorů a zároveň umožnit ostatním výsledky jejich činnosti užívat.

151 Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, Praha, 2003

Seznam použité literatury a pramenů

Odborná literatura:

- Knapp, Karel a kol.: Autorský zákon a předpisy souvisící, komentář, Linde Praha, a.s., 1998
- Knappová M., Švestka, J. a kolektiv: Občanské právo hmotné, svazek III, ASPI, Praha, 2002
- Kříž, J., Holcová, I., Korda, J., Křestánová, V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář. Praha Linde, 2005
- Kříž, Jan: Ochrana autorských práv v informační společnosti, Linde Praha, a.s., 1999
- Leščinský, Jan: Právní ochrana databází, C.H.Beck, Praha, 2003
- Potočný, M., Ondřej, J.: Mezinárodní právo veřejné, Zvláštní část, 3., doplněné a rozšířené vydání, C.H.Beck, Praha, 2002
- Týč, Vladimír: Základy práva Evropské unie pro ekonomy, 3. aktualizované vydání, Linde Praha, a.s., 2001
- Winterová, Alena a kol.: Civilní právo procesní, 3. aktualizované a doplněné vydání, Linde Praha, a.s., 2004

Časopisy a odborné články:

- Černý, M.: Směrnice o vynutitelnosti práv k duševnímu vlastnictví. Právní obzor, 88, 2-3/2005, str. 187-192
- Dilongová, Tábica: Prostriedky právnej ochrany v autorskom práve a Internet. Justičná revue, 57, 12/2005, str. 1558-1566
- Dobeš, Petr: Technické prostředky ochrany autorských práv z pohledu mezinárodního, evropského a českého práva po zásadní novele autorského zákona - 1.část. Právní rozhledy, 17/2006
- Dobeš, Petr: Technické prostředky ochrany autorských práv z pohledu mezinárodního, evropského a českého práva po zásadní novele autorského zákona - 2.část. Právní rozhledy, 18/2006
- Hartmanová, Dagmar: Autorský zákon - II. část. Právní úprava ochrany databází, Knihovnická revue, 2/2001, str. 114 -117
- Cholenský, R.: Alternativní metody řešení sporů z autorského práva, možnosti využití mediace. Právní obzor 88, 2-3/2005, str.199-206
- Kříž, Jan: Principy autorskoprávní ochrany v ČR na počátku členství v Evropské unii, in Pocta Jiřímu Švestkovi
- Kübler, Phillip: Datenbankenschutz, Dissertationarbeit, Zürich, 2003
- Telec, Ivo, Tůma, Pavel: Prostředky právní ochrany duševního vlastnictví na českém území. Časopis pro právní vědu a praxi, 1/2004

Webové stránky:

www.aippa.ch
www.admin.ch

Právní předpisy:

- Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech s autorským právem souvisejících a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 9/96/ES, o právní ochraně databází, ze dne 11.3.1996
- Bundesgesetz über das Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, URG 231.1 (Spolkový zákon o právu autorském a právech s autorským právem souvisejících)

Bundesgesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, UWG 241 (Spolkový zákon proti nekalé
hospodářské soutěži)

Přílohy

1. Směrnice Rady 96/9/EHS o právní ochraně databází ze dne 11. března 1996
2. Vybrané právní předpisy platné ve Švýcarsku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES

ze dne 11. března 1996

o právní ochraně databází

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na čl. 57 odst. 2 a články 66 a 100a této Smlouvy,

s ohledem na návrh Komise [1],

s ohledem na stanovisko Hospodářského a sociálního výboru [2],

v souladu s postupem stanoveným v článku 189b Smlouvy [3],

(1) vzhledem k tomu, že právní ochrana databází není v současnosti ve všech členských státech dostatečná; že pokud taková ochrana existuje, má různou podobu;

(2) vzhledem k tomu, že tyto rozdíly v právní ochraně databází zajišťované právními předpisy členských států mají přímé nepříznivé účinky na fungování vnitřního trhu, zejména na svobodu fyzických a právnických osob poskytovat produkty a služby databází a služby on-line na základě harmonizované právní úpravy v celém Společenství; že přijetím nových právních předpisů členskými státy v této oblasti, která nyní nabývá na mezinárodním významu, se mohou tyto rozdíly ještě prohloubit;

(3) vzhledem k tomu, že by měly být odstraněny stávající rozdíly, které narušují fungování vnitřního trhu, a mělo by být zamezeno vzniku nových, zatímco rozdíly, které nemají nepříznivý účinek na fungování vnitřního trhu nebo na rozvoj informačního trhu ve Společenství by neměly být odstraňovány, ani by nemělo být zamezováno jejich vzniku;

(4) vzhledem k tomu, že ochrana databází autorským právem je v členských státech poskytována v různých formách podle vnitrostátních právních předpisů a judikatury a že pokud právní rozdíly, s ohledem na rozsah a podmínky této ochrany v jednotlivých členských státech, přetrvávají, mohou taková neharmonizovaná práva duševního vlastnictví bránit volnému pohybu zboží nebo služeb v rámci Společenství;

(5) vzhledem k tomu, že autorské právo představuje nadále vhodnou formu výlučného práva pro autory databází;

(6) vzhledem k tomu, že neexistuje-li harmonizovaná právní úprava nekalé soutěže ani judikatura, je třeba vydat další opatření, která by zamezila neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování obsahu databáze;

(7) vzhledem k tomu, že pořízení databází vyžaduje značné lidské, technické a finanční prostředky, zatímco je možné tyto databáze rozmnožovat nebo zpřístupňovat za zlomek nákladů potřebných k jejich samostatnému vytvoření;

(8) vzhledem k tomu, že neoprávněné vytěžování a/nebo zužitkování obsahu databáze představuje činnost, která může mít vážné hospodářské a technické důsledky;

(9) vzhledem k tomu, že databáze jsou základním nástrojem pro rozvoj informačního trhu v rámci Společenství; že tento nástroj může být rovněž využíván v mnoha dalších oblastech;

(10) vzhledem k tomu, že exponenciální nárůst informací produkovaných nebo zpracovávaných ve Společenství i na celém světě ve všech odvětvích obchodu a průmyslu vyžaduje ve všech členských státech investice do vyspělých systémů zpracování informací;

(11) vzhledem k tomu, že v současnosti existuje značná nerovnováha ve výši investic v odvětví databází jak mezi jednotlivými členskými státy, tak mezi Společenstvím a hlavními světovými producenty databází ze třetích zemí;

(12) vzhledem k tomu, že investice do moderních systémů ukládání a zpracování informací se ve Společenství uskuteční, pouze pokud bude zaveden stálý a jednotný systém na ochranu práv pořizovatelů databází;

(13) vzhledem k tomu, že na základě této směrnice jsou chráněny soubory, někdy nazývané "kompilace", děl, údajů nebo jiných prvků, které jsou uspořádány, ukládány a zpřístupňovány prostředky zahrnujícími elektronické, elektromagnetické nebo elektrooptické nebo obdobné postupy;

(14) vzhledem k tomu, že ochrana poskytovaná na základě této směrnice by měla být rozšířena i na jiné než elektronické databáze;

(15) vzhledem k tomu, že kritéria pro určení, zda bude databáze chráněna autorským právem, by měla být omezena na skutečnost, že výběr nebo uspořádání obsahu databáze představuje vlastní tvůrčí činnost autora; že se tato ochrana vztahuje na strukturu databáze;

(16) vzhledem k tomu, že pro posouzení, zda databázi lze chránit autorským právem, by se

nemělo přihlížet k jiným kritériím než k jedinečnosti ve smyslu duševní tvůrčí činnosti autora a že by zejména neměla být posuzována kvalita nebo estetická hodnota;

(17) vzhledem k tomu, že "databázemi" se rozumějí soubory literárních, uměleckých, hudebních nebo jiných děl, jakož i soubory prací nebo jiných prvků, jako jsou texty, zvuky, obrazy, čísla, fakta a údaje; že se musí jednat o soubory děl, údajů nebo jiných nezávislých prvků, které jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a mohou být jednotlivě přístupné; že z toho vyplývá, že záznam audiovizuálního, kinematografického, literárního nebo hudebního díla jako takový nespadá do oblasti působnosti této směrnice;

(18) vzhledem k tomu, že tato směrnice se nedotýká svobody autorů rozhodnout se, zda a v jakém rozsahu dovolí, aby byla jejich díla zařazena do databáze a zejména, zda je jimi vyslovený souhlas výhradní či nikoli; že ochrana databází zvláštním právem není na újmu stávajících práv týkajících se obsahu databáze; že zejména v případě, že autor nebo nositel souvisejícího práva souhlasí, aby některá jeho díla nebo jiný předmět ochrany byly zařazeny do databáze na základě nevýhradní licenční smlouvy, může třetí strana užívat těchto děl nebo jiných předmětů ochrany na základě souhlasu autora nebo nositele práva souvisejícího s právem autorským, aniž by vůči němu bylo uplatněno zvláštní právo pořizovatele databáze, pokud tato díla či jiné předměty ochrany nebudou z databáze vytěženy ani zůžitkovány;

(19) vzhledem k tomu, že kompilace několika záznamů provedení hudebních děl na CD zpravidla nespadá do oblasti působnosti této směrnice, jednak proto, že jako kompilace nespĺňuje předpoklady pro ochranu podle autorského práva, jednak proto, že tento případ nepředstavuje dostatečně podstatný vklad, aby se na něj vztahovalo zvláštní právo;

(20) vzhledem k tomu, že ochrana podle této směrnice se může rovněž vztahovat na prvky nezbytné pro provoz nebo vyhledávání v určitých databázích, jako jsou thesaurus nebo systémy indexace;

(21) vzhledem k tomu, že ochrana poskytovaná podle této směrnice se vztahuje na databáze, v nichž jsou díla, údaje nebo jiné prvky uspořádány systematicky nebo metodicky; že tyto prvky nemusí být nezbytné ve skutečnosti hmotně uloženy v uspořádané podobě;

(22) vzhledem k tomu, že elektronické databáze ve smyslu této směrnice mohou rovněž zahrnovat zařízení jako CD-ROM a CD-I;

(23) vzhledem k tomu, že termín "databáze" nelze použít pro počítačové programy používané při pořizování nebo provozu databáze; že tyto programy jsou chráněny směrnicí Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů [4];

(24) vzhledem k tomu, že pronájem a půjčování databází v oblasti autorského práva a souvisejících práv je upraveno výlučně směrnicí Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem [5];

(25) vzhledem k tomu, že doba trvání ochrany autorského práva je již upravena směrnicí Rady 93/98/EHS ze dne 29. října 1993 o harmonizaci doby ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících [6];

(26) vzhledem k tomu, že díla chráněná autorským právem a jiné předměty ochrany chráněné právy souvisejícími s právem autorským, které jsou začleněny do databáze, zůstávají nadále chráněny příslušnými výlučnými právy a nemohou být proto začleněny do databáze nebo z ní vyřaty bez souhlasu nositele práva nebo jeho právního nástupce;

(27) vzhledem k tomu, že autorská práva k dílům a související práva k jiným předmětům ochrany začleněným do databáze nejsou nijak dotčena existencí samostatného práva k výběru nebo uspořádání těchto děl a jiných předmětů ochrany v databázi;

(28) vzhledem k tomu, že osobnostní autorská práva fyzické osoby, která vytvořila databázi, náleží autorovi a budou vykonávána v souladu s právními předpisy členských států a s ustanoveními Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl; že taková práva nespádají do oblasti působnosti této směrnice;

(29) vzhledem k tomu, že závisí na členských státech, kterou úpravu použijí pro vytváření databáze zaměstnancem; že proto tato směrnice nebrání členským státům, aby ve svých právních předpisech stanovily, že v případě databáze, která byla vytvořena zaměstnancem při plnění jeho povinností nebo na základě pokynů zaměstnavatele, je zaměstnavatel výlučně oprávněn k výkonu všech majetkových práv k takto vytvořené databázi, není-li smluvně dohodnuto jinak;

(30) vzhledem k tomu, že výlučná práva autora by měla zahrnovat právo na určení, jakým způsobem bude dílo užito a kým, a zejména právo na kontrolu rozšiřování díla na neoprávněné osoby;

(31) vzhledem k tomu, že ochrana databází autorským právem zahrnuje rovněž zpřístupňování databází jiným způsobem než rozšiřováním rozmnoženin;

(32) vzhledem k tomu, že členské státy jsou povinny zajistit alespoň hmotnou rovnocennost svých vnitrostátních ustanovení pro případ činnosti podléhající omezením podle této směrnice;

(33) vzhledem k tomu, že otázka vyčerpání práva na rozšiřování nevzniká v případě databází on-line, které spadají do oblasti poskytování služeb; že totéž platí pro hmotnou rozmnoženinu databáze, jež byla pořízena uživatelem dané služby se souhlasem nositele práva; že na rozdíl od případu CD-ROM nebo CD-I, kde je duševní vlastnictví vázáno na hmotný podklad, tj. na zboží, představuje každá služba on-line činnost, která podléhá schválení, stanoví-li tak autorské právo;

(34) vzhledem k tomu, že jakmile se však nositel práva rozhodne zpřístupnit uživateli rozmnoženinu databáze pomocí služby on-line nebo jiným způsobem, musí být nicméně tomuto oprávněnému uživateli umožněn přístup k databázi a dána možnost užívat ji způsobem a za účelem stanoveným v licenční smlouvě uzavřené s nositelem práva, a to i když přístup a užívání vyžaduje vyhrazenou činnost;

(35) vzhledem k tomu, že by měl být sestaven seznam výjimek z vyhrazených činností, přičemž je třeba vzít v úvahu, že autorské právo ve smyslu této směrnice se vztahuje pouze na výběr a uspořádání obsahu databáze; že členskými státy by měla být dána možnost stanovit tyto výjimky v konkrétních případech; že tato možnost by měla být využívána v souladu s Bernskou úmlouvou a měla by být omezena na případy, kdy se výjimky týkají struktury databáze; že je třeba rozlišovat mezi výjimkami pro případ užívání pro osobní potřebu a výjimkami pro případ pořízení rozmnoženin pro osobní účely, které se týkají vnitrostátních předpisů některých členských států o poplatcích za nenahrané nosiče a za nahrávací zařízení;

(36) vzhledem k tomu, že ve smyslu této směrnice se "vědeckým výzkumem" rozumí

jak oblast přírodních věd, tak i humanitních věd;

(37) vzhledem k tomu, že touto směrnicí není dotčen čl. 10 odst. 1 Bernské úmluvy;

(38) vzhledem k tomu, že nárůst užívání digitální technologie vystavuje pořizovatele databází nebezpečí, že obsah jeho databáze bude rozmnožován a elektronicky upravován bez jeho souhlasu k pořízení jiné databáze o stejném obsahu, což však nepředstavuje porušení autorského práva k uspořádání obsahu jeho databáze;

(39) vzhledem k tomu, že vedle cíle zajistit ochranu autorského práva na základě jedinečnosti výběru a uspořádání obsahu databáze je cílem této směrnice chránit pořizovatele databáze proti přisvojení výsledků z finančních a odborných vkladů při získávání a shromažďování obsahu, a to zajištěním ochrany celé databáze nebo její podstatné části proti některým činům uživatele nebo soutěžitele;

(40) vzhledem k tomu, že předmětem tohoto zvláštního práva je zajistit ochranu vkladů do pořízení, ověření nebo předvedení obsahu databáze na omezenou dobu trvání práva; že tento vklad může spočívat v poskytnutí finančních prostředků a/nebo ve vynaložení času, práce a energie;

(41) vzhledem k tomu, že cílem zvláštního práva je poskytnout pořizovateli databáze možnost zabránit neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části; že pořizovatelem databáze je osoba, která vyvine iniciativu a nese riziko za provedení vkladů; že jsou tímto z definice pořizovatele vyloučeni subdodavatelé;

(42) vzhledem k tomu, že zvláštní právo zabránit neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování se týká činnosti uživatele, která překračuje jeho legitimní práva a působí tak újmu vkladům; že právo zakázat vytěžování a/nebo zužitkování celého obsahu nebo jeho podstatné části se týká nejen vytvoření parazitujícího konkurenčního produktu, ale také každého uživatele, který svou činností způsobí z kvalitativního nebo kvantitativního hlediska závažnou újmu na vkladu;

(43) vzhledem k tomu, že v případě přenosu on-line se právo zakázat zužitkování nevyčerpá ani s ohledem na databázi ani s ohledem na hmotnou rozmnoženinu databáze nebo její část pořízenou příjemcem přenosu se souhlasem nositele práva;

(44) vzhledem k tomu, že pokud je k zobrazení obsahu databáze na obrazovce třeba trvalý nebo dočasný přenos celého obsahu nebo jeho

podstatné části na jiný podklad, měl by takový úkon podléhat souhlasu nositele práva;

(45) vzhledem k tomu, že právo zakázat neoprávněné vytěžování a/nebo zužitkování neznamená v žádném případě rozšíření ochrany autorského práva na pouhá fakta nebo údaje;

(46) vzhledem k tomu, že právo zabránit neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování celých děl, údajů nebo prvků databáze či jejich podstatných částí by nemělo vést ke vzniku nového práva k těmto dílům, údajům nebo prvkům samotným;

(47) vzhledem k tomu, že v zájmu soutěže mezi dodavateli informačních produktů a služeb nesmí být ochrana zvláštním právem vykonávána způsobem, který by usnadňoval zneužití dominantního postavení, zejména s ohledem na tvorbu a rozšiřování nových produktů a služeb představujících přidanou hodnotu duševní, dokumentační, technické, hospodářské nebo obchodní povahy; a že ustanovením této směrnice tedy není dotčeno použití pravidel hospodářské soutěže Společenství a členských států;

(48) vzhledem k tomu, že cíl této směrnice, který spočívá v poskytnutí přiměřené a jednotné úrovně ochrany databází jako prostředku k zajištění odměny pro pořizovatele databáze, je odlišný od cíle směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů [7], která má zaručit volný pohyb osobních údajů na základě harmonizovaných pravidel stanovených na ochranu základních práv, zejména práva na soukromí, které je uznáno v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod; že ustanoveními této směrnice nejsou dotčeny právní předpisy na ochranu údajů;

(49) vzhledem k tomu, že bez ohledu na právo zamezit vytěžování a/nebo zužitkování celé databáze nebo její podstatné části by mělo být stanoveno, že pořizovatel databáze nebo nositel práva nemůže zabránit oprávněnému uživateli databáze, aby z ní vytěžil a zužitoval nepodstatné části databáze; že uživatel nesmí přitom nepřiměřeným způsobem poškozovat oprávněné zájmy nositele zvláštního práva, nositele autorského práva ani práv souvisejících s autorským právem k dílu nebo jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi;

(50) vzhledem k tomu, že členské státy by měly mít možnost udělovat výjimky z práva zamezovat neoprávněnému vytěžování a/nebo zužitkování podstatné části obsahu databáze v případě vytěžení pro osobní potřebu, pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu nebo v případě, kdy se jedná o vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení; že těmito opatřeními nejsou dotčena výlučná práva pořizovatele na využití databáze a že nesmějí být užita k obchodním účelům;

(51) vzhledem k tomu, že v případě, že členské státy využijí možnost povolit oprávněnému uživateli databáze vytěžení podstatné části obsahu pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, mohou omezit toto povolení jen na určité kategorie vzdělávacích nebo výzkumných institucí;

(52) vzhledem k tomu, že ty členské státy, které mají zvláštní právní úpravu srovnatelnou se zvláštním právem stanoveným touto směrnicí, mohou s ohledem na nové právo zachovat výjimky přiznané tradičně podle této právní úpravy;

(53) vzhledem k tomu, že důkazní břemeno týkající se dne dohotovení databáze nese pořizovatel databáze;

(54) vzhledem k tomu, že důkazní břemeno o splnění předpokladů vedoucích k závěru, že významnou změnu obsahu databáze je třeba považovat za podstatný nový vklad, nese pořizovatel databáze, která vyplyne z tohoto vkladu;

(55) vzhledem k tomu, že podstatný nový vklad, který má za následek nový běh trvání ochrany, může zahrnovat důkladné ověřování obsahu databáze;

(56) vzhledem k tomu, že právo na ochranu před neoprávněným vytěžováním a/nebo zužitkováním se uplatní pro databázi, jejímiž pořizovateli jsou státní příslušníci třetích zemí nebo osoby s obvyklým bydlištěm ve třetích zemích, nebo pro databázi pořizenou právnickou osobou, která není ve smyslu Smlouvy usazena v členském státě, pouze tehdy, poskytují-li tyto třetí země srovnatelnou ochranu databázím pořizovaným státními příslušníky členského státu nebo osobami s obvyklým bydlištěm na území Společenství;

(57) vzhledem k tomu, že vedle sankcí stanovených v právu členských států při porušení autorského práva nebo jiných práv, by měly členské státy zajistit vhodné sankce proti

neoprávněnému vytěžování a/nebo
zužitkování obsahu databáze;

(58) vzhledem k tomu, že vedle ochrany
poskytované touto směrnicí pro strukturu
databáze autorským právem a pro její obsah
zvláštním právem proti neoprávněnému
vytěžování a/nebo zužitkování se v členských
státech nadále používají ostatní právní
předpisy členských států týkající se nabídky
produktů a služeb databáze;

(59) vzhledem k tomu, že se tato směrnice
nedotýká uplatňování pravidel případně
stanovených v právních předpisech členských
států upravujících televizní vysílání
audiovizuálních programů na databáze složené
z audiovizuálních děl;

(60) vzhledem k tomu, že některé členské
státy v současnosti chrání autorským právem
databáze, které nespíňují kritéria pro
autorskoprávní ochranu podle této směrnice;
že i když mohou být dotčené databáze
předmětem ochrany podle práva stanoveného
touto směrnicí proti neoprávněnému
vytěžování a/nebo zužitkování obsahu
databáze, je doba trvání ochrany podle tohoto
práva výrazně kratší než doba ochrany
přiznávaná podle stávající platné vnitrostátní
právní úpravy; že harmonizace kritérií pro
stanovení, zda bude databáze chráněna podle
autorského práva, nesmí mít za následek
zkrácení doby trvání ochrany, kterou nyní mají
nositelé příslušných práv; že by měla být
stanovena výjimka; že účinky této výjimky by
se měly omezit na území dotčených členských
států,

PŘIJALY TUTO SMĚRNICI:

KAPITOLA I

OBLAST PŮSOBNOST

Článek 1

Oblast působnosti

1. Tato směrnice se vztahuje na právní
ochranu databází nezávisle na jejich formě.

2. Pro účely této směrnice se "databáze"
rozumí soubor děl, údajů nebo jiných
nezávislých prvků, které jsou systematicky
nebo metodicky uspořádány a které jsou
jednotlivě přístupné elektronickými nebo
jinými prostředky.

3. Ochrana podle této směrnice se nevztahuje
na počítačové programy používané při
pořizování nebo provozování databází
přístupných elektronickými prostředky.

Článek 2

Omezení oblasti působnosti

Tato směrnice se použije, aniž jsou dotčeny
předpisy Společenství upravující, na:

- a) právní ochranu počítačových programů;
- b) práva na pronájem a na půjčování a některá
práva související s autorským právem v oblasti
duševního vlastnictví;
- c) dobu trvání ochrany autorského práva a
některých práv s ním souvisejících.

KAPITOLA II

AUTORSKÉ PRÁVO

Článek 3

Předmět ochrany

1. Podle této směrnice jsou databáze, které
způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu
představují vlastní duševní výtvar autorů,
chráněny jako takové podle autorského práva.
Pro určení, zda podléhají této ochraně, se
neuplatní žádná další kritéria.

2. Autorskoprávní ochrana databází podle této
směrnice se nevztahuje na jejich obsah a není
na újmu práv k tomuto obsahu.

Článek 4

Autorství databáze

1. Autorem databáze je fyzická osoba nebo
skupina fyzických osob, které databázi vytvořily,
nebo připouští-li to právní předpisy členských
států, právnická osoba považovaná těmito
právními předpisy za nositele práva.

2. Uznávají-li právní předpisy členského státu
kolektivní díla, náležejí majetková práva osobě,
jíž přísluší autorské právo.

3. Je-li databáze vytvořená společně skupinou
fyzických osob, jsou nositeli výlučných práv tyto
osoby společně.

Článek 5

Vyhrazené činnosti

V souvislosti se způsobem vyjádření databáze,
která může být předmětem ochrany autorského
práva, má autor databáze výlučné právo
provádět nebo povolovat

- a) dočasné nebo trvalé rozmnožování celé
databáze nebo její části jakýmkoli prostředky a
v jakékoli podobě;
- b) překlad, zpracování, úpravu a jakoukoli jinou
změnu;
- c) jakoukoli formu rozšiřování databáze nebo
jejích rozmnoženin na veřejnost. První prodej
rozmnoženiny databáze nositelem práv nebo s
jeho souhlasem ve Společenství vyčerpá právo

na kontrolu opětného prodeje této rozmnoženiny ve Společenství;

d) jakékoli sdělování, zobrazování nebo předvádění na veřejnosti;

e) jakékoli rozmnožování a rozšiřování, sdělování, zobrazování nebo předvádění na veřejnosti výsledků činností uvedených v písmenu b).

Článek 6

Výjimky z vyhrazených činností

1. Oprávněný uživatel databáze nebo jejích rozmnoženin může vykonávat všechny činnosti uvedené v článku 5, které jsou nezbytné pro přístup k obsahu databáze a pro její obvyklé užívání tímto uživatelem, bez souhlasu autora databáze. Je-li uživatel oprávněn užívat pouze část databáze, vztahuje se toto ustanovení jen na tuto část.

2. Členské státy mohou stanovit omezení práv uvedených v článku 5 v těchto případech:

a) rozmnožování databáze v neelektronické podobě pro osobní potřebu;

b) užívání databáze výlučně pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněném sledovaným nevýdělečným účelem;

c) užívání pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení;

d) jiné výjimky z autorského práva, které jsou tradičně upraveny vnitrostátním právem, aniž jsou dotčena písmena a), b) a c).

3. V souladu s Bernskou úmluvou o ochraně literárních a uměleckých děl nelze tento článek vykládat tak, že je možné jej uplatňovat způsobem, který byl nepřiměřeně na újmu oprávněným zájmům nositele práva nebo byl v rozporu s obvyklým užíváním databáze.

KAPITOLA III

ZVLÁŠTNÍ PRÁVO

Článek 7

Předmět ochrany

1. Členské státy stanoví pro pořizovatele databáze právo zabránit vytěžování a/nebo zužitkování celého obsahu databáze nebo jeho kvalitativně nebo kvantitativně podstatné části, pokud pořízení, ověření nebo předvedení tohoto obsahu potvrzuje kvalitativně a/nebo kvantitativně podstatný vklad.

2. Pro účely této kapitoly se rozumí:

a) "vytěžováním" trvalý nebo dočasný přenos celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části na jiný podklad, a to jakýmkoli prostředky nebo jakýmkoli způsobem;

b) "zužitkováním" jakýkoli způsob zpřístupnění veřejnosti celého obsahu databáze nebo jeho podstatné části rozšiřováním rozmnoženin, pronájemem, spojením on-line nebo jinými způsoby přenosu. Prvním prodejem rozmnoženiny databáze ve Společenství nositelem práva nebo s jeho souhlasem se vyčerpá právo na kontrolu opětného prodeje této rozmnoženiny ve Společenství;

Veřejné půjčování se nepovažuje za vytěžování ani zužitkování.

3. Právo podle odstavce 1 může být převedeno, postoupeno nebo může být předmětem licenční smlouvy.

4. Právo podle odstavci 1 se uplatní nezávisle na tom, zda daná databáze podléhá ochraně podle autorského práva nebo podle jiných práv. Uplatní se rovněž nezávisle na tom, zda obsah databáze podléhá ochraně podle autorského práva nebo podle jiných práv. Ochranou databází podle práva podle odstavce 1 nejsou dotčena práva týkající se jejich obsahu.

5. Opakované a systematické vytěžování a/nebo zužitkování nepodstatných částí obsahu databáze, které předpokládá činnost v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo které neodůvodněně poškozuje oprávněné zájmy pořizovatele databáze, není dovoleno.

Článek 8

Práva a povinnosti oprávněného uživatele

1. Pořizovatel databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, nesmí bránit oprávněnému uživateli databáze ve vytěžování a/nebo zužitkování kvalitativně nebo kvantitativně nepodstatných částí jejího obsahu nezávisle na účelu využití. Je-li oprávněný uživatel oprávněn vytěžovat a/nebo zužitkovat pouze část databáze, uplatní se tento odstavec pro tuto část.

2. Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nesmí provádět úkony, které jsou v rozporu s obvyklým užíváním databáze nebo které neodůvodněně poškozují oprávněné zájmy pořizovatele databáze.

3. Oprávněný uživatel databáze, která je zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti, nesmí způsobit újmu nositeli autorského práva nebo práva s ním souvisejícího k dílům nebo

jiným předmětům ochrany obsaženým v databázi.

Článek 9

Výjimky ze zvláštního práva

Členské státy mohou stanovit, že oprávněný uživatel databáze, která je jakýmkoli způsobem zpřístupněna veřejnosti, může bez souhlasu jejího pořizovatele vytěžit nebo zužítkovat podstatnou část jejího obsahu,

a) jde-li o vytěžování obsahu neelektronické databáze pro osobní potřebu;

b) jde-li o vytěžování pro účely názorného vyučování nebo vědeckého výzkumu, je-li uveden pramen, v rozsahu odůvodněným sledovaným nevýdělečným cílem;

c) jde-li o vytěžování a/nebo zužitkování pro účely veřejné bezpečnosti nebo správního či soudního řízení.

Článek 10

Ochranná doba

1. Právo podle článku 7 vzniká dnem dohotovení databáze. Trvá patnáct let od 1. ledna roku následujícího po dni dohotovení.

2. V případě databáze, která je zpřístupněna jakýmkoli způsobem veřejnosti před uplynutím období uvedeného v odstavci 1, trvá doba ochrany tímto právem patnáct let od 1. ledna roku následujícího po dni, kdy byla tato databáze zpřístupněna veřejnosti poprvé.

3. Jakákoli kvalitativně nebo kvantitativně podstatná změna obsahu databáze, zejména jakákoli podstatná změna vyplývající z nahromadění následných dodatků, výmazů nebo změn, jejímž výsledkem je databáze, která představuje z kvalitativního nebo kvantitativního hlediska podstatný vklad, umožňuje poskytnout databázi vyplývající z tohoto vkladu vlastní dobu ochrany.

Článek 11

Osoby oprávněné k ochraně podle zvláštního práva

1. Právo podle článku 7 se vztahuje na databáze, jejichž pořizovatel nebo nositel práv je státním příslušníkem členského státu nebo je usazen na území Společenství.

2. Odstavec 1 se rovněž vztahuje na podniky a společnosti, které jsou zřízené v souladu s právem členského státu a které mají své sídlo, správní ústředí nebo hlavní provozovnu ve Společenství; mají-li však tyto podniky nebo společnosti na území Společenství pouze své sídlo, musí být jejich činnost skutečně a trvale svázána s hospodářstvím členského státu.

3. Rada na návrh Komise sjedná dohody o rozšíření práva podle článku 7 na databáze, které byly vytvořeny ve třetích zemích a které nespádají do oblasti působnosti odstavců 1 a 2. Doba ochrany rozšířená na databáze podle tohoto postupu nepřesáhne dobu ochrany podle článku 10.

KAPITOLA IV

SPOLEČNÁ USTANOVENÍ

Článek 12

Sankce

Členské státy stanoví vhodné sankce pro případ porušení práv uvedených v této směrnici.

Článek 13

Zachování ostatních ustanovení

Touto směrnicí nejsou dotčeny právní předpisy upravující zejména autorské právo, práva s ním související nebo další práva a povinnosti vztahující se na údaje, díla nebo jiné prvky začleněné do databáze, patentové právo, ochranné známky, průmyslové vzory, ochranu národního kulturního pokladu, kartelové právo a právo nekalé soutěže, obchodní tajemství, bezpečnost, informace důvěrné povahy, ochranu osobních údajů a soukromí, přístup k veřejným dokumentům a smluvní právo.

Článek 14

Časová působnost

1. Autorskoprávní ochrana podle této směrnice se uplatní i v případě databází, které byly vytvořeny přede dnem uvedeným v čl. 16 odst. 1, pokud k tomuto dni splňují požadavky této směrnice na autorskoprávní ochranu databází.

2. Bez ohledu na odstavec 1, nespíňuje-li databáze chráněná podle autorského práva v členském státě ke dni vyhlášení této směrnice kritéria způsobilosti pro autorskoprávní ochranu podle čl. 3 odst. 1 této směrnice, nemá to za následek zkrácení zbývajících doby ochrany zaručené touto úpravou v členském státě.

3. Ochrana podle ustanovení této směrnice s ohledem na právo podle článku 7 se rovněž vztahuje na databáze, jejichž pořízení bylo dokončeno během patnácti let předcházejících dni uvedenému v čl. 16 odst. 1 a jež k tomuto dni splňovaly požadavky stanovené v článku 7.

4. Ochranou poskytnutou podle odstavců 1 a 3 nejsou dotčeny sjednané dohody a práva nabytá přede dnem uvedeným v těchto odstavcích.

5. V případě databáze, jejíž pořízení nebylo dokončeno během patnácti let předcházejících dni uvedenému v čl. 16 odst. 1, uplyne

ochranná doba podle článku 7 patnáct let od 1. ledna roku následujícího po tomto dni.

Článek 15

Závaznost některých ustanovení

Smluvní ustanovení v rozporu s čl. 6 odst. 1 a s článkem 8 jsou od počátku neplatná.

Článek 16

Závěrečná ustanovení

1. členské státy uvedou v účinnost právní a správní opatření nezbytná pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 1. ledna 1998.

Tato opatření přijatá členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.

2. členské státy sdělí Komisi znění vnitrostátních právních předpisů, které přijmou v oblasti působnosti této směrnice.

3. Nejpozději do konce třetího roku po dni uvedeném v odstavci 1 a poté každé tři roky předloží Komise Evropskému parlamentu, Radě a Hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování této směrnice, v níž, zejména na základě zvláštních informací poskytovaných členskými státy posoudí uplatňování zvláštního práva včetně článků 8 a 9 a zejména ověří, zda uplatňování této úpravy vyvolalo zneužití dominantního postavení nebo jiné porušování volné soutěže, které by odůvodňovalo přijetí vhodných opatření včetně zavedení úpravy nucené licence. Komise v případě potřeby předloží návrhy na přizpůsobení této směrnice vývoji v odvětví databází.

Článek 17

Tato směrnice je určena členskými státním.

Ve Štrasburku dne 11. března 1996.

Za Evropský parlament

předseda

K. Hänsch

Za Radu

předseda

L. Dini

[1] Úř. věst. C 156, 23.6.1992, s. 4 a Úř. věst. C 308, 15.11.1993, s. 1.

[2] Úř. věst. C 19, 25.1.1993, s. 3.

[3] Stanovisko Evropského parlamentu ze dne 23. července 1993 (Úř. věst. C 194, 19.7.1993, s. 144), společný postoj Rady ze

dne 10. července 1995 (Úř. věst. C 288, 30.10.1995, s. 14), rozhodnutí Evropského parlamentu ze dne 14. prosince 1995 (Úř. věst. C 17, 22. 1. 1996) a rozhodnutí Rady ze dne 26. února 1996.

[4] Úř. věst. L 122, 17.5.1991, s. 42. Směrnice naposledy pozměněná směrnicí 93/98/EHS (Úř. věst. L 290, 24.11.1993, s. 9).

[5] Úř. věst. L 346, 27.11.1992, s. 61.

[6] Úř. věst. L 290, 24.11.1993, s. 9.

[7] Úř. věst. L 281, 23.1.1995, s. 31.

**Bundesgesetz
gegen den unlauteren Wettbewerb
(UWG)**

vom 19. Dezember 1986 (Stand am 1. April 2007)

*Die Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft,
gestützt auf die Artikel 31bis Absatz 2, 31^{sexies}, 64 und 64bis der Bundesverfassung^{1,2}
nach Einsicht in eine Botschaft des Bundesrates vom 18. Mai 1983³,
beschliesst:*

1. Kapitel: Zweck

Art. 1

Dieses Gesetz bezweckt, den lautereren und unverfälschten Wettbewerb im Interesse aller Beteiligten zu gewährleisten.

2. Kapitel: Zivil- und prozessrechtliche Bestimmungen

1. Abschnitt: Widerrechtlichkeit des unlauteren Wettbewerbs

Art. 2 Grundsatz

Unlauter und widerrechtlich ist jedes täuschende oder in anderer Weise gegen den Grundsatz von Treu und Glauben verstossende Verhalten oder Geschäftsgebaren, welches das Verhältnis zwischen Mitbewerbern oder zwischen Anbietern und Abnehmern beeinflusst.

Art. 3 Unlaute Werbe- und Verkaufsmethoden und anderes widerrechtliches Verhalten

Unlauter handelt insbesondere, wer:

- a. andere, ihre Waren, Werke, Leistungen, deren Preise oder ihre Geschäftsverhältnisse durch unrichtige, irreführende oder unnötig verletzende Äusserungen herabsetzt;

AS 1988 223

¹ [BS 1 3; AS 1981 1244]. Den genannten Bestimmungen entsprechen heute Art. 95, 97, 122 und 123 der BV vom 18. April 1999 (SR 101).

² Fassung gemäss Anhang Ziff. 14 des Gerichtsstandsgesetzes vom 24. März 2000, in Kraft seit 1. Jan. 2001 (SR 272).

³ BBl 1983 II 1009

- b.⁴ über sich, seine Firma, seine Geschäftsbezeichnung, seine Waren, Werke oder Leistungen, deren Preise, die vorrätige Menge, die Art der Verkaufsveranstaltung oder über seine Geschäftsverhältnisse unrichtige oder irreführende Angaben macht oder in entsprechender Weise Dritte im Wettbewerb begünstigt;
- c. unzutreffende Titel oder Berufsbezeichnungen verwendet, die geeignet sind, den Anschein besonderer Auszeichnungen oder Fähigkeiten zu erwecken;
- d. Massnahmen trifft, die geeignet sind, Verwechslungen mit den Waren, Werken, Leistungen oder dem Geschäftsbetrieb eines anderen herbeizuführen;
- e. sich, seine Waren, Werke, Leistungen oder deren Preise in unrichtiger, irreführender, unnötig herabsetzender oder anlehnender Weise mit anderen, ihren Waren, Werken, Leistungen oder deren Preisen vergleicht oder in entsprechender Weise Dritte im Wettbewerb begünstigt;
- f. ausgewählte Waren, Werke oder Leistungen wiederholt unter Einstandspreisen anbietet, diese Angebote in der Werbung besonders hervorhebt und damit den Kunden über die eigene oder die Leistungsfähigkeit von Mitbewerbern täuscht; Täuschung wird vermutet, wenn der Verkaufspreis unter dem Einstandspreis vergleichbarer Bezüge gleichartiger Waren, Werke oder Leistungen liegt; weist der Beklagte den tatsächlichen Einstandspreis nach, so ist dieser für die Beurteilung massgebend;
- g. den Kunden durch Zugaben über den tatsächlichen Wert des Angebots täuscht;
- h. den Kunden durch besonders aggressive Verkaufsmethoden in seiner Entscheidungsfreiheit beeinträchtigt;
- i. die Beschaffenheit, die Menge, den Verwendungszweck, den Nutzen oder die Gefährlichkeit von Waren, Werken oder Leistungen verschleiern und dadurch den Kunden täuscht;
- k.⁵ es bei öffentlichen Auskündigungen über einen Konsumkredit unterlässt, seine Firma eindeutig zu bezeichnen oder den Nettobetrag des Kredits, die Gesamtkosten des Kredits und den effektiven Jahreszins deutlich anzugeben;
- l.⁶ es bei öffentlichen Auskündigungen über einen Konsumkredit zur Finanzierung von Waren oder Dienstleistungen unterlässt, seine Firma eindeutig zu bezeichnen oder den Barzahlungspreis, den Preis, der im Rahmen des Kreditvertrags zu bezahlen ist, und den effektiven Jahreszins deutlich anzugeben;

⁴ Fassung gemäss Ziff. I des BG vom 24. März 1995, in Kraft seit 1. Nov. 1995 (AS 1995 4086 4087; BBl 1994 III 442).

⁵ Fassung gemäss Anhang 2 Ziff. II 2 des BG 23. März 2001 über den Konsumkredit, in Kraft seit 1. Jan. 2003 (SR 221.214.1).

⁶ Fassung gemäss Anhang 2 Ziff. II 2 des BG 23. März 2001 über den Konsumkredit, in Kraft seit 1. Jan. 2003 (SR 221.214.1).

- m.⁷ im Rahmen einer geschäftlichen Tätigkeit einen Konsumkreditvertrag oder einen Vorauszahlungskauf anbietet oder abschliesst und dabei Vertragsformulare verwendet, die unvollständige oder unrichtige Angaben über den Gegenstand des Vertrags, den Preis, die Zahlungsbedingungen, die Vertragsdauer, das Widerrufs- oder Kündigungsrecht des Kunden oder über sein Recht zu vorzeitiger Bezahlung der Restschuld enthalten;
- n.⁸ es bei öffentlichen Auskündigungen über einen Konsumkredit (Bst. k) oder über einen Konsumkredit zur Finanzierung von Waren oder Dienstleistungen (Bst. l) unterlässt, darauf hinzuweisen, dass die Kreditvergabe verboten ist, falls sie zur Überschuldung der Konsumentin oder des Konsumenten führt;
- o.⁹ Massenwerbung ohne direkten Zusammenhang mit einem angeforderten Inhalt fernmeldetechnisch sendet oder solche Sendungen veranlasst und es dabei unterlässt, vorher die Einwilligung der Kunden einzuholen, den korrekten Absender anzugeben oder auf eine problemlose und kostenlose Ablehnungsmöglichkeit hinzuweisen; wer beim Verkauf von Waren, Werken oder Leistungen Kontaktinformationen von Kunden erhält und dabei auf die Ablehnungsmöglichkeit hinweist, handelt nicht unlauter, wenn er diesen Kunden ohne deren Einwilligung Massenwerbung für eigene ähnliche Waren, Werke oder Leistungen sendet.

Art. 4 Verleitung zu Vertragsverletzung oder -auflösung

Unlauter handelt insbesondere, wer:

- a. Abnehmer zum Vertragsbruch verleitet, um selber mit ihnen einen Vertrag abzuschliessen zu können;
- b. ...¹⁰
- c. Arbeitnehmer, Beauftragte oder andere Hilfspersonen zum Verrat oder zur Auskundschaftung von Fabrikations- oder Geschäftsgeheimnissen ihres Arbeitgebers oder Auftraggebers verleitet;
- d.¹¹ einen Käufer oder Kreditnehmer, der einen Vorauszahlungskauf oder einen Konsumkreditvertrag abgeschlossen hat, veranlasst, den Vertrag zu widerrufen, oder wer einen Käufer, der einen Vorauszahlungskauf abgeschlossen hat, veranlasst, diesen zu kündigen, um selber mit ihm einen solchen Vertrag abzuschliessen.

⁷ Fassung gemäss Anhang 2 Ziff. II 2 des BG 23. März 2001 über den Konsumkredit, in Kraft seit 1. Jan. 2003 (SR 221.214.1).

⁸ Eingefügt durch Anhang 2 Ziff. II 2 des BG vom 23. März 2001 über den Konsumkredit, in Kraft seit 1. Jan. 2003 (SR 221.214.1).

⁹ Eingefügt durch Anhang Ziff. 1 des BG vom 24. März 2006, in Kraft seit 1. April 2007 (AS 2007 921 939; BBl 2003 7951).

¹⁰ Aufgehoben durch Art. 2 Ziff. 1 des BB vom 7. Okt. 2005 über die Genehmigung und die Umsetzung des Strafrechtsübereink. und des Zusatzprot. des Europarates über Korruption, mit Wirkung seit 1. Juli 2006 (AS 2006 2371 2374; BBl 2004 6983).

¹¹ Fassung gemäss Anhang 2 Ziff. II 2 des BG 23. März 2001 über den Konsumkredit, in Kraft seit 1. Jan. 2003 (SR 221.214.1).

Art. 4a¹² Bestechen und sich bestechen lassen

¹ Unlauter handelt, wer:

- a. einem Arbeitnehmer, einem Gesellschafter, einem Beauftragten oder einer anderen Hilfsperson eines Dritten im privaten Sektor im Zusammenhang mit dessen dienstlicher oder geschäftlicher Tätigkeit für eine pflichtwidrige oder eine im Ermessen stehende Handlung oder Unterlassung zu dessen Gunsten oder zu Gunsten eines Dritten einen nicht gebührenden Vorteil anbietet, verspricht oder gewährt;
- b. als Arbeitnehmer, als Gesellschafter, als Beauftragter oder als andere Hilfsperson eines Dritten im privaten Sektor im Zusammenhang mit seiner dienstlichen oder geschäftlichen Tätigkeit für eine pflichtwidrige oder eine im Ermessen stehende Handlung oder Unterlassung für sich oder einen Dritten einen nicht gebührenden Vorteil fordert, sich versprechen lässt oder annimmt.

² Keine nicht gebührenden Vorteile sind vertraglich vom Dritten genehmigte sowie geringfügige, sozial übliche Vorteile.

Art. 5 Verwertung fremder Leistung

Unlauter handelt insbesondere, wer:

- a. ein ihm anvertrautes Arbeitsergebnis wie Offerten, Berechnungen oder Pläne unbefugt verwertet;
- b. ein Arbeitsergebnis eines Dritten wie Offerten, Berechnungen oder Pläne verwertet, obwohl er wissen muss, dass es ihm unbefugterweise überlassen oder zugänglich gemacht worden ist;
- c. das marktreife Arbeitsergebnis eines andern ohne angemessenen eigenen Aufwand durch technische Reproduktionsverfahren als solches übernimmt und verwertet.

Art. 6 Verletzung von Fabrikations- und Geschäftsgeheimnissen

Unlauter handelt insbesondere, wer Fabrikations- oder Geschäftsgeheimnisse, die er ausgekundschaftet oder sonst wie unrechtmässig erfahren hat, verwertet oder andern mitteilt.

Art. 7 Nichteinhaltung von Arbeitsbedingungen

Unlauter handelt insbesondere, wer Arbeitsbedingungen nicht einhält, die durch Rechtssatz oder Vertrag auch dem Mitbewerber auferlegt, oder berufs- oder ortsüblich sind.

¹² Eingefügt durch Art. 2 Ziff. 1 des BB vom 7. Okt. 2005 über die Genehmigung und die Umsetzung des Strafrechtsübereink. und des Zusatzprot. des Europarates über Korruption, in Kraft seit 1. Juli 2006 (AS 2006 2371 2374; BBl 2004 6983).

Art. 8 Verwendung missbräuchlicher Geschäftsbedingungen

Unlauter handelt insbesondere, wer vorformulierte allgemeine Geschäftsbedingungen verwendet, die in irreführender Weise zum Nachteil einer Vertragspartei:

- a. von der unmittelbar oder sinngemäss anwendbaren gesetzlichen Ordnung erheblich abweichen oder
- b. eine der Vertragsnatur erheblich widersprechende Verteilung von Rechten und Pflichten vorsehen.

2. Abschnitt: Klageberechtigung**Art. 9** Grundsatz

¹ Wer durch unlauteren Wettbewerb in seiner Kundschaft, seinem Kredit oder beruflichen Ansehen, in seinem Geschäftsbetrieb oder sonst in seinen wirtschaftlichen Interessen bedroht oder verletzt wird, kann dem Richter beantragen:

- a. eine drohende Verletzung zu verbieten;
- b. eine bestehende Verletzung zu beseitigen;
- c. die Widerrechtlichkeit einer Verletzung festzustellen, wenn sich diese weiterhin störend auswirkt.

² Er kann insbesondere verlangen, dass eine Berichtigung oder das Urteil Dritten mitgeteilt oder veröffentlicht wird.

³ Er kann ausserdem nach Massgabe des Obligationenrechts¹³ auf Schadenersatz und Genugtuung sowie auf Herausgabe eines Gewinnes entsprechend den Bestimmungen über die Geschäftsführung ohne Auftrag klagen.

Art. 10 Klagen von Kunden und Organisationen sowie des Bundes¹⁴

¹ Die Klagen gemäss Artikel 9 stehen ebenso den Kunden zu, die durch unlauteren Wettbewerb in ihren wirtschaftlichen Interessen bedroht oder verletzt sind.

² Ferner können nach Artikel 9 Absätze 1 und 2 klagen:

- a. Berufs- und Wirtschaftsverbände, die nach den Statuten zur Wahrung der wirtschaftlichen Interessen ihrer Mitglieder befugt sind;
- b. Organisationen von gesamtschweizerischer oder regionaler Bedeutung, die sich statutengemäss dem Konsumentenschutz widmen;
- c.¹⁵ der Bund, wenn er es zum Schutz des Ansehens der Schweiz im Ausland als nötig erachtet und die klageberechtigten Personen im Ausland ansässig sind.

¹³ SR 220

¹⁴ Fassung gemäss Ziff. I des BG vom 20. März 1992, in Kraft seit 1. Aug. 1992 (AS 1992 1514 1515; BBl 1992 I 355).

¹⁵ Eingefügt durch Ziff. I des BG vom 20. März 1992, in Kraft seit 1. Aug. 1992 (AS 1992 1514 1515; BBl 1992 I 355).